

ด่วนที่สุด

ที่ สผ (สปท) ๐๐๑๔/๓๓๓๑

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ถนนอุทองใน ดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

คสช.
รับที่ ๓๓๓๑
วันที่ ๑๐ มิ.ย. ๕๙
เวลา ๑๑๐๐

๘ มิถุนายน ๒๕๕๙

เรื่อง ข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามมาตรา ๓๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
เรียน หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรม
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ด้วยในคราวประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่
๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบให้เสนอรายงาน เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรม
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ต่อคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ตามมาตรา ๓๔/๒ วรรคหนึ่ง
ประกอบกับมาตรา ๓๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗
ปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

ร้อยเอก

(ทินพันธุ์ นาคะตะ)

ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการ

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๔๐

โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๕๓๒

รายงาน
ของ
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านการเมือง

เรื่อง
การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตย

คำนำ

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้มีมติตั้งคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยมีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทาง แผนการปฏิรูปและวิธีการปฏิรูป พร้อมกำหนดเวลาการปฏิรูป และข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเมือง โดยคำนึงถึงความสำคัญเร่งด่วนและสัมฤทธิ์ผลของการปฏิรูปและเป็นแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองในห้วง ๑ ปีครึ่ง (ในช่วงรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา และ ๒๐ ปี ในช่วงรัฐบาลต่อ ๆ มา เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับสังคมไทยเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติและประชาชน ซึ่งคณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยแผนการปฏิรูปในเรื่องดังกล่าวนี้มีวัตถุประสงค์ประกอบด้วย ๔ แผนหลัก คือ

แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

แผนหลักที่ ๒ การสร้างนักการเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

แผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

รายงานฉบับนี้คณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ในคราวประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาและมีมติเห็นชอบรายงานของคณะกรรมการดังกล่าว แล้วให้คณะกรรมการนำรายงานไปปรับปรุง ก่อนเสนอรายงานพร้อมความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศต่อคณะรัฐมนตรีและองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาต่อไป

บัดนี้ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้รวบรวมผลการศึกษารายงานดังกล่าว จัดทำเป็นรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์แล้ว จึงได้เสนอรายงานฉบับนี้ต่อคณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางให้การปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรมสืบต่อไป

สารบัญ

หน้า

รายงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๑. ความเป็นมา	๑
๒. หลักการและเหตุผล	๔
๓. วิธีพิจารณาศึกษา	๑๐
๔. แผนการปฏิรูป	๑๕
๕. วิธีการปฏิรูป	๑๕
๖. กำหนดเวลาการปฏิรูป	๒๗
๗. แหล่งที่มาของงบประมาณ	๒๗
๘. หน่วยงานที่รับผิดชอบ	๒๗
๙. ข้อเสนอแนะ	๒๘

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ต่อรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙ วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙	๓๑
ภาคผนวก ข	ตารางรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๓๕
ภาคผนวก ค	รายนาม	๔๑
	๑. คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ	
	๒. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย	
	๓. ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้าง วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	

รายงาน
ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๑. ความเป็นมา

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้ดำเนินศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบ ซึ่งตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๗๓ กรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ประธานกรรมการ
๒. นายกษิต ภิรมย์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก ฐิติวัฒน์ กำลังเอก	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสังศิต พิริยะรังสรรค์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายสุชน ขาลีเครือ	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา	โฆษกกรรมการ
๘. นายวันชัย สอนศิริ	โฆษกกรรมการ
๙. นายคำณูณ สิทธิสมาน	กรรมการ
๑๐. นายดำรงค์ พิเดช	กรรมการ
๑๑. พลตำรวจโท ตรีทศ รณฤทธิ์วิชัย	กรรมการ
๑๒. พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	กรรมการ
๑๓. นายนิกร จำนง	กรรมการ
๑๔. พลโท วรardt บุญญะสิทธิ์	กรรมการ
๑๕. พลเอก วิเชียร ศิริสุนทร	กรรมการ
๑๖. นายวิทยา แก้วภราดัย	กรรมการ
๑๗. นายสมพงษ์ สระกวี	กรรมการ
๑๘. นายอรุณ จิรชวลา	กรรมการ
๑๙. พันตรี อาณันย์ วัชรไทย์	กรรมการ
๒๐. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	เลขานุการกรรมการ
๒๑. นางนรรัตน์ พิมเสน	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้มีการจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อให้ความเห็นชอบและจัดทำความเห็น และข้อเสนอแนะประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเสนอคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญนำไปประกอบการพิจารณาจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงความสำคัญเร่งด่วนและสัมฤทธิ์ผลของการปฏิรูปในระยะเวลาที่เหลืออยู่และเป็นแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ในห้วง ๑ ปีครึ่ง (ในช่วงรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) และ ๒๐ ปี ในช่วงรัฐบาลต่อ ๆ มา เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่

ทั้งนี้ แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ที่เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ประกอบด้วย ๖ ประเด็นหลัก ดังนี้

๑. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
๒. ระบบพรรคการเมือง
๓. การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม
๔. การกำกับควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
๕. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย
๖. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและการสร้างความปรองดอง

ซึ่งตามแผนปฏิรูปประเทศด้านการเมืองข้างต้น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้วางแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยการสร้างรากฐานทางการเมืองให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย ได้ปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้ทุกคนรับผิดชอบบ้านเมืองและการสร้างการเมืองใหม่ที่มีแต่คุณธรรมและสร้างประโยชน์ให้กับส่วนรวมร่วมกันด้วย “การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย” เพื่อให้การเมืองของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นเพื่อความสถาพรของประเทศชาติและประชาชนสืบไป อันจะก่อให้เกิดการปฏิรูปการเมืองที่มั่นคงยั่งยืน โดยการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี ตั้งแต่ในขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนทั่วไปตั้งแต่อายุเยาว์วัยจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีที่มีความรับผิดชอบในทางการเมืองร่วมกัน ซึ่งในคราวประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๘ โดยอาศัยอำนาจตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ.๒๕๕๘ ข้อ ๘๑ วรรคสอง ที่ประชุมคณะกรรมการ จึงได้พิจารณาและมีมติตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยขึ้นมาคณะหนึ่งทำหน้าที่พิจารณาศึกษาวิเคราะห์และจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่ยั่งยืน การปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมและยกร่างกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองใหม่ และให้รายงานผลการพิจารณาของคณะอนุกรรมการต่อที่ประชุมคณะกรรมการเพื่อทราบและพิจารณาดำเนินการต่อไป

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงได้ตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ประกอบด้วย

๑. นายกษิต ภิรมย์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษาและอนุกรรมการ
๓. พลเอก ฐิติวัฒน์ กำลิ่งเอก	อนุกรรมการ
๔. นายนิกร จำนง	อนุกรรมการ
๕. นายสมพงษ์ สระกวี	อนุกรรมการ
๖. นางนรรรัตน์ พิมเสน	อนุกรรมการ
๗. นายคำณูณ สิริธีสมาน	อนุกรรมการ
๘. พลโท วรวิทย์ บุญญะสิทธิ์	อนุกรรมการ
๙. รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ คงสม	อนุกรรมการ
๑๐. รองศาสตราจารย์ วุฒิสาร ตันไชย	อนุกรรมการ

๑๑. นายกมล รอดคล้าย	อนุกรรมการ
๑๒. นายดำรง เกตรา	อนุกรรมการ
๑๓. นางสุทธิณี เมธีประภา	อนุกรรมการ
๑๔. นายอาทิตย์ศักดิ์ จอมสีบวิสิฐ	อนุกรรมการ
๑๕. พลตรี เกกิงศักดิ์ เครือหงส์	เลขาธิการอนุกรรมการ

ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

๑. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา
๒. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ
๓. พันตำรวจเอก จรุงวิทย์ ภุมมา
๔. นางสาวทิพภานิดา ปาลกะวงศ์
๕. นายเป็นไท วิมุกตายน
๖. นายชจรพัฒน์ ชัยประภา
๗. นายสุกฤษฎ์ชัย อีระเริงฤทธิ์
๘. นางสาวศิริภา อินทวิเชียร
๙. นางสาวเพ็ญศรี พัทธวิวัฒน์ศิริ
๑๐. นางพรรณนิภา เสริมศรี
๑๑. ว่าที่ร้อยตรี สัมพันธ์ แสงคำเลิศ

เพื่อให้การจัดทำแผนปฏิรูปการเมือง ในเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้ตั้งคณะทำงานจำนวน ๔ คณะ ดังนี้

๑. คณะทำงานการจัดทำแผนแม่บท
๒. คณะทำงานร่างหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา
๓. คณะทำงานศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติและความเชื่อถือที่ผิดและที่ควรจะเป็นด้านวัฒนธรรมการเมือง
๔. คณะทำงานศึกษาแนวทางการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ดังนั้น จากการศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น จึงได้มีการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปและเป็นการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่ยั่งยืน รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติที่ดีในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทั้งนี้ คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการประชุมเพื่อรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง และเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ประกอบกับกำหนดเป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์ รวมถึงวิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

๒. หลักการและเหตุผล

ในการศึกษาของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยคณะอนุกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้พิจารณาจากสภาพปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งนักการเมืองส่วนใหญ่ยังขาดความรับผิดชอบ และยังแสวงหาแต่อำนาจและผลประโยชน์ จนประชาชนเกิดความรังเกียจนักการเมืองและมีมุมมองนักการเมืองไปในทางติดลบ อีกทั้ง ปัญหาสำคัญที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของประชาชนที่รักและหวงแหนความมีประชาธิปไตย และขาดซึ่งความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและผลประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวม

โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ผ่านมาสภาพทางการเมืองของประเทศไทย ยังมีปัญหาที่ไม่อาจทำให้การเมืองของประเทศไทยมีความเข้มแข็ง และเป็นการเมืองที่ยังไม่อาจสร้างประโยชน์ให้กับประเทศชาติและประชาชนได้อย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกิดจากตัวนักการเมืองและประชาชน ที่ขาดความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมของนักการเมืองหรือคนที่สู่อำนาจทางการเมือง ยังไม่อาจสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง และความรับผิดชอบต่อประชาชนในส่วนใหญ่ยังยึดถืออยู่ที่ตัวบุคคล และยังอยู่ในระบบอุปถัมภ์ที่มีแต่ผลประโยชน์ในตัวเองและพวกพ้อง โดยขาดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวมที่จะสร้างการเมืองให้เป็นการเมืองที่รักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

ในหลักการสำคัญ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องวางแนวทางให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางการเมืองที่เป็นมิติสำคัญอันก่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่เข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นประโยชน์ต่อชาติและประชาชน

กรณีดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลสำคัญ เพื่อให้เกิดการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตย จึงควรต้องวางเป็นหลักการสำคัญที่จะทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ในมิติสำคัญ ดังนี้

๑) การสร้างอุดมการณ์ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปยึดถือเป็นหลักการด้วยการวางระเบียบให้เป็นแนวปฏิบัติแก่ประชาชนทั้งหลาย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ให้มีประชาธิปไตยในชาติ โดยยึดหลักประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ รวมทั้งเพื่อให้สามารถปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนแต่ละบุคคลโดยทั่วไปด้วย

๒) การสร้างความเชื่อในระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่มีการจัดสรรอำนาจสูงสุดของประเทศที่มีการตรวจสอบ ถ่วงดุล และการคานอำนาจขององค์กรหรือผู้ใช้อำนาจรัฐ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่สร้างคุณประโยชน์ให้กับสังคมโดยรวมเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนชาวไทย ที่มีเสรีภาพแก่ประชาชนในการใช้ชีวิตที่อิสระในการอยู่ร่วมกัน บนกติกาหรือกฎหมายที่เป็นธรรมที่อยู่บนความถูกต้องชอบธรรมและมีคุณธรรม

๓) การสร้างความเชื่อในพรรคการเมือง ที่เป็นองค์กรทางการเมืองให้มีการบริหารจัดการให้ได้บุคลากรเพื่อเป็นตัวแทนในการเข้าสู่เวทีการเมือง และเป็นองค์กรทางการเมืองที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อองค์กรพรรคการเมือง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในประเทศอย่างผาสุก

๔) การสร้างความเชื่อในตัวนักการเมืองที่มีอุดมการณ์มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม โดยให้นักการเมืองเหล่านั้นเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่สร้างแต่คุณประโยชน์ให้กับประเทศชาติและสังคมโดยรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนและของพวกพ้อง

นอกจากนี้ ในการศึกษาและจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ยังได้ให้ความสำคัญต่อหลักการในบทบัญญัติของร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... มาตรา ๒๕๘ ที่ได้ยกวางไว้ดังนี้

“มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผลดังต่อไปนี้

ก. ด้านการเมือง

(๑) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระ ปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

(๒) .....

เพราะฉะนั้น ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม จึงต้องให้ประชาชนทั้งมวลได้มีความนึกคิดให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของค่านิยม ทศนคติและความเชื่อทางการเมือง ซึ่งเป็นมิติทางด้านจิตวิทยาสังคมและวัฒนธรรมสังคมของระบบการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองของระบบการเมืองหนึ่ง ๆ ย่อมเป็นผลผลิตทั้งของประวัติศาสตร์ ของระบบการเมืองและประวัติศาสตร์ชีวิตของมวลสมาชิกในระบบการเมืองนั้น

อีกทั้ง การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ เพื่อให้วิถีชีวิตทางการเมืองของประชาชน อันหมายรวมถึงความรู้สึกนึกคิด รับรู้ และแสดงออกถึงความคิดทางการเมือง การกระทำเรื่องทางการเมือง ตลอดจนจนลักษณะเป็นพฤติกรรมทางการเมืองที่มีการแสดงออกถึงความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และการกระทำของคนหรือกลุ่มคนในกระบวนการเมืองหรือวิถีทางการเมืองนั้น ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นมีอยู่ในทุกรูปแบบการปกครอง จะแตกต่างไปตามวัฒนธรรมทางการเมืองของการปกครองระบอบนั้น ๆ และวัฒนธรรมทางการเมืองยังเป็นสิ่งที่ลอกเลียนแบบนำไปใช้ในการพัฒนาการเมืองตามความเหมาะสมได้

อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้ทันทีต้องอาศัยปัจจัยหลายประการที่สำคัญ คือ กระบวนการกล่อมเกลางานการเมืองที่มีรูปแบบไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปลูกฝังหรือสร้างให้เกิดการผูกพันหรือสร้างประสบการณ์ให้กับเยาวชน ได้มีส่วนร่วมตั้งแต่ยังเยาว์วัย จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ดังนั้น รูปแบบการปกครองจึงเป็นเพียงสิ่งบ่งชี้ภายนอกในขณะที่วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแกนสำคัญทางการเมืองอย่างแท้จริง

พึงตระหนักอย่างยิ่งว่าวัฒนธรรมทางการเมืองกับรูปแบบของระบบการเมืองมีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกัน อย่างใกล้ชิด และบางสถานการณ์ทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองกับรูปแบบของระบบการเมืองอาจ ไม่เอื้อต่อกัน ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครองในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

๑) ทศนคติต่ออำนาจทางการเมืองซึ่งจะสะท้อนถึงการยอมรับและความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ถูกปกครอง หรือผู้นำกับประชาชนทั่วไปซึ่งทศนคตินี้ส่งผลโดยตรงต่อการที่ประชาชนให้ความร่วมมือหรือต่อต้านอำนาจทางการเมืองของผู้ปกครอง

๒) เสรีภาพและการควบคุมบังคับทางการเมือง กล่าวคือ วัฒนธรรมทางการเมืองในสังคมนั้น ให้การยอมรับหรือเคารพต่อเสรีภาพของประชาชนมากน้อยเพียงใด หรือมุ่งเน้นการใช้อำนาจบังคับเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

๓) ความจงรักภักดีและยึดมั่นในสังคมการเมืองของบุคคล กล่าวคือวัฒนธรรมทางการเมืองช่วยสร้างเอกลักษณ์ทางการเมืองให้แก่บุคคลในสังคมที่จะยึดมั่นร่วมกันและพร้อมที่จะต่อสู้ ปกป้องรักษาไว้

ซึ่งเอกลักษณ์นั้นให้คงอยู่ต่อไป อาจจะใช้การยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมหรือสละผลประโยชน์ระยะสั้นเพื่อผลประโยชน์ระยะยาว เป็นต้น

วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ในจิตใจของบุคคล และความรู้สึกนึกคิดนี้เป็นแนวทางหรือรูปแบบหรือมาตรฐานของแต่ละบุคคลที่จะใช้ในการประเมินเหตุการณ์หรือการรับรู้ทางการเมืองของบุคคลนั้น ผลของการประเมินการเมืองนี้จะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การออกเสียงเลือกตั้ง การประท้วง การยอมรับ หรือการปฏิบัติตาม หรืออาจรวมไปถึงการทำรัฐประหาร เป็นต้น

การปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยหากสามารถพัฒนาประชาชนให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตยจะส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองของประเทศอย่างมหาศาล คือสังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ สังคมมีความเป็นระเบียบสงบเรียบร้อยเกิดความเป็นธรรมในสังคม ประชาชนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกันอย่างยั่งยืน ระบบการเมืองจะมีความชอบธรรมทางการเมือง ระบบการเมืองจะมีคุณธรรมจริยธรรม ระบบการเมืองจะมีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพมีระบบทางการเมืองที่มีเสถียรภาพ มีระบบการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วม (Participation and Empowerment) อันจะเป็นการสร้างนิสัยและพฤติกรรมให้ประชาชนทั่วไปมีความรับผิดชอบในทางการเมืองร่วมกันตามอุดมการณ์และความเชื่อของตน โดยการรักษาสถาปัตยกรรมเป็นส่วนใหญ่

สภาพปัญหา

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ มีความเสมอภาคทางโอกาสที่เท่ากันในทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติว่าจะใช้กับบุคคลใดหรือชนชั้นใด และใช้หลักการเสียงข้างมากที่ไม่ละเลยสิทธิของเสียงข้างน้อย สำหรับประเทศไทยแล้วรูปแบบของระบอบประชาธิปไตยที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญมีลักษณะ อำนาจอธิปไตยและการใช้อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจอธิปไตยในการปกครอง โดยมีการแบ่งแยกออกเป็นอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ รวมถึงการกำหนดให้มีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ และองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ

ถึงแม้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทยจะมีการพัฒนามาตามลำดับแต่การเมืองของไทยมีปัญหาทั้งปัญหาเชิงระบบ เช่น รัฐธรรมนูญ กฎหมายประกอบสถาบันรัฐสภา พรรคการเมืองและกลุ่มผลประโยชน์ และปัญหาคนทางการเมืองซึ่งเกิดจากการหลอหลอมทางสังคมการเมืองไทย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ทศนคติ ค่านิยมที่เป็นแนวโน้มของการรับรู้ อารมณ์ ความรู้ และการประเมินคุณค่า ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีต่อระบบการเมือง ก่อตัวสะสมเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เอื้อและไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย โดยสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยได้ดังนี้

๒.๑ ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติ และความเชื่อถือที่ผิดที่เป็นอุปสรรคต่อวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย ได้แก่

๒.๑.๑ ระบบอุปถัมภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้านายกับลูกน้อง ผู้มีอำนาจวาสนาบารมี ต้องการให้ความคุ้มครอง และให้ประโยชน์กับลูกน้องทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนกัน ยึดมั่นตัวบุคคลมากกว่าหลักการ การเลือกปฏิบัติ การวิ่งเต้น

๒.๑.๒ ค่านิยม หรือทัศนคติทางการเมืองแบบอำนาจนิยม เช่น ความเชื่อและทัศนคติที่นิยมการรวมศูนย์กลางของอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของกลุ่ม ลักษณะของสังคมที่อ่อนน้อมยอมจำนนต่ออำนาจ

มีผู้นำที่กระตุ้นให้ประชาชนมอบความรับผิดชอบทุกอย่างไว้ที่ผู้นำ เช่น “เชื่อผู้นำชาติพ้นภัย” และเมื่อรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งมีปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน ฯลฯ การปฏิบัติ คือทางแก้ปัญหา

๒.๑.๓ ทศนคติยอมรับการคอร์รัปชัน กินตามน้ำไม่ผิด คอร์รัปชันยอมรับได้ขอให้มีผลงาน การทุจริตต้องมีใบเสร็จ

๒.๑.๔ คำนิยมตามกระแส ขาดวิจารณ์ญาณในการตรวจสอบ วิเคราะห์ค้นคว้าหาความจริงเหตุและผลที่เกิดขึ้นในการเมือง เศรษฐกิจ สังคม

๒.๑.๕ ทศนคติชาติจิตสำนึกสาธารณะ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวจะปกป้องสิทธิเฉพาะในส่วนที่กระทบต่อสิทธิของตน ชาติจิตสำนึกเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบ

๒.๑.๖ ทศนคติ “ธุรกิจการเมือง” การเมืองคือการลงทุนทางธุรกิจอย่างหนึ่ง ดังนั้น การถอนทุนเมื่อเข้ามามีอำนาจรัฐจึงเป็นเรื่องปกติ

๒.๑.๗ ความเชื่อ / ทศนคติ การตอบแทนบุญคุณ ในการใช้สิทธิเลือกตั้งประชาชนมีความเชื่อว่าต้องตอบแทนบุญคุณโดยเลือกผู้ที่มีบุญคุณต่อตน

๒.๑.๘ ความเชื่อ / ทศนคติ เรื่อง อิศระนิยม เชื่อว่าเป็นคนไทยความเป็นไท คือ ความเป็นอิสระ “ทำอะไรได้อย่างใจ คือ ไทยแท้” การไม่ยอมรับความเห็นที่แตกต่าง รักความอิสระ ชอบทำอะไรตามลำพังตนเองไม่ชอบการถูกบังคับหรือตกอยู่ภายใต้การออกคำสั่งของบุคคลอื่น ขาดระเบียบกฎเกณฑ์ในการดำรงชีวิต ขาดระเบียบวินัย ทำให้ต่างคนต่างอยู่ การรวมกลุ่มทางการเมืองเพื่อวัตถุประสงค์หนึ่งจึงเป็นไปได้ยาก ความรับผิดชอบต่อสังคมยังมีน้อย

๒.๑.๙ ความเฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้นหรือสนใจต่อกิจการทางการเมืองมีความตื่นตัวทางการเมืองน้อย ชาติจิตสำนึกในการพัฒนาการเมือง ไม่มีความรู้สึกความเป็นเจ้าของพรรค

๒.๑.๑๐ ความเชื่อ / ทศนคติ จัดลำดับฐานะในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ระบบศักดินา ทำให้มีการแบ่งชนชั้นในสังคมไทยปลูกฝังความเชื่อ / ทศนคติ ให้รู้จักที่ต่ำที่สูงไม่ควรตีตนเสมอผู้ใหญ่ คนไทยยึดถือสิ่งที่ติดตัวมา เช่น ชาติวุฒิ วิทยุฒิ และคุณวุฒิ มากกว่าความสามารถของบุคคล บุคคลที่มีคุณสมบัติเหล่านี้ถือว่าเป็นผู้ใหญ่ที่ผู้น้อยจะต้องให้ความเคารพเชื่อฟังคนไทยโดยทั่วไปจะพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ของตนเอง จะยอมรับสภาพที่เสียเปรียบของตนเอง โดยถือว่าตนเองทำบุญมาเพียงแค่นี้ที่เป็นเช่นนี้ เพราะเชื่อในกรรมเก่าถือว่าการเมืองเป็นเรื่องของชนชั้นนำ ยอมรับสถานะที่เหนือกว่าของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองการยึดมั่นในทศนคติเหล่านี้ทำให้คนไทยยอมรับความไม่เสมอภาคของบุคคล ทั้งแง่หลักการและการปฏิบัติ

๒.๑.๑๑ พฤติกรรม / ทศนคติ รักความสงบและการประนีประนอม คนไทยส่วนใหญ่รักสงบ ไม่นิยมความรุนแรง หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง มีความอดทนต่อการถูกเอาเปรียบ ถ่อมตัวเกรงใจผู้อื่น ทำให้คนไทยไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์หรือคัดค้านผู้อื่นหรือผู้มีอำนาจ

๒.๑.๑๒ ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิตไทยหรือคำพังเพย บางเรื่องที่มีผลต่อทศนคติความเชื่อ คำนิยม ซึ่งมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมการเมืองประชาธิปไตย อาทิ

“มือใครยาวสาวได้สาวเอา” หมายความว่า ต่างคนต่างฉวยโอกาสแสวงหาประโยชน์ใส่ตัว หรือพรรคพวกของตน โดยไม่คำนึงถึงคนอื่น ๆ

“ปลาใหญ่กินปลาเล็ก” หมายความว่า ผู้มีอำนาจหรือกำลังเหนือกว่า เอาเปรียบคนที่มีความหรือกำลังน้อยกว่า ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เป็นธรรมในสังคม

“แกว่งเท้าหาเสี้ยน” “หาเหาใส่หัว” “รู้หลบเป็นปีกรู้หลีกเป็นหาง” หมายความว่า เรื่องใดที่กระทบต่อส่วนรวม แต่ไม่มีผลเสียต่อเรา เราก็จงอย่าได้เข้าไปเกี่ยวข้อง เพราะเป็นการหาความลำบากมาให้ตนเอง

๒.๒ ปัญหาทางการศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ในการที่จะก่อให้เกิดสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นโจทย์สำคัญ วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยไม่ใช่วิชา แต่เป็นวิถีชีวิต และกระบวนการสร้างวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้นนี้ ต้องใช้เวลาและการวางแผนระยะยาว

เรื่องการศึกษาเพื่อสร้างประชาชนให้เป็นประชาชนที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ได้มีการพูดถึงและขับเคลื่อนในระดับองค์กรใหญ่ๆ ที่เห็นชัด คือ

๒.๒.๑ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ได้ทำเรื่องนี้อย่างจริงจังตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ และได้มีคู่มือการให้การศึกษาเพื่อสร้างประชาชนให้เป็นพลเมืองเป็นกรอบแนวคิดการทำงานที่เกี่ยวกับการเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

๒.๒.๒ สภาพัฒนาการเมือง (สพม.) มีกรอบแนวคิดเรื่องการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองเพื่อการพัฒนาและสร้างพลเมืองสู่สภาพเมืองในทุกจังหวัด ในการจัดการชุมชนตนเองให้เป็นชุมชนประชาธิปไตย

๒.๒.๓ กระทรวงศึกษาธิการเคยมียุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตั้งแต่ปี ๒๕๕๓ แต่ยังอยู่ในวงจำกัดยังไม่เป็นที่รู้จักแก่บุคลากรทางการศึกษาและบุคคลทั่วไป

๒.๒.๔ สถาบันพระปกเกล้า มีโครงการพัฒนาประชาธิปไตย

๒.๒.๕ องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) ที่มีหลายรายการเกี่ยวกับเรื่องพลเมือง และเป็นเรื่องให้การศึกษาทางการเมือง

๒.๒.๖ ภาคประชาสังคม มีหลายกลุ่มที่ทำงานด้านนี้อย่างจริงจังต่อเนื่อง และเป็นรูปธรรม เช่น สถาบันนโยบายศึกษาที่ทำมานานร่วม ๓๐ ปี กลุ่ม Thai Civic Ed ซึ่งทั้งสองกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิของภาคประชาสังคมของเยอรมันคือ มูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ (Konrad Adenauer Foundation)

กรณีดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวอย่างสังเขปในความพยายามจากกลุ่มองค์กรและสถาบันต่าง ๆ ทั้งที่เป็นภาครัฐและภาคประชาสังคมได้มีความพยายามในการขับเคลื่อน แต่ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ก็ยังไม่มีความเป็นเอกภาพที่ชัดเจนในแนวทางและแนวคิดในการสร้างเป้าหมายปลายทางเรื่องนี้

การศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ต้องเป็นเจตจำนงทางการเมือง (Political Will) จากทุกภาคส่วนไม่ใช่เรื่องของกระทรวงศึกษาธิการอย่างเดียว เพราะสัดส่วนคนอยู่ในระบบการศึกษาน้อยกว่าเมื่อเทียบกับประชากรทั้งประเทศ การให้การศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย จึงต้องสร้างความเห็นพ้องจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน นอกจากนี้ การให้การศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ต้องเป็นเรื่องของสื่อด้วย สื่อเป็นอีกส่วนหนึ่งที่ทำเรื่องนี้ได้ดีที่สุด

การให้การศึกษาเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยต้องมีเอกภาพทางความคิดในการให้การศึกษาไปในทิศทางเดียวกันด้วยการสร้างครู วิทยากรให้มีกระบวนการทัศน์ใหม่ในเรื่องการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ครูและวิทยากรต้องมีความรู้ด้านรัฐศาสตร์หรือการเมืองด้วย ไม่ใช่รู้ด้านการศึกษาอย่างเดียว ซึ่งทำให้ครูไม่เข้าใจเรื่องการเมืองและประชาธิปไตย

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง มอบหมายให้คณะทำงานร่างหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทำการศึกษาหลักสูตรของคณะกรรมการการเลือกตั้ง สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สถาบันพระปกเกล้า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา พบปัญหาหลักสูตรดังนี้

๑) หลักสูตรยังมีความแตกต่างหลากหลายขาดหลักสูตรแกนกลางที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน (ที่มีเนื้อหาไปในทางเดียวกัน/ยังมีลักษณะแยกส่วนอยู่)

๒) วิธีการถ่ายทอดมีลักษณะการบรรยายที่เป็นการสื่อสารทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ทำให้จุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่ถึงขั้นที่จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนได้

๓) หน่วยงานต่างๆยังมีวัฒนธรรมองค์กร แผนงาน ระบบงบประมาณเป็นเอกเทศ แยกจากกัน การบูรณาการหลักสูตรให้สอดคล้องต้องกันยังเป็นไปได้ยาก จำเป็นต้องมีมาตรการพิเศษ เช่น การกำหนดให้การเรียนการสอนหรือการอบรมเพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยให้กับประชาชนเป็นวาระแห่งชาติ โดยรัฐบาลกำหนดให้ทุกหน่วยงานต้องรับไปดำเนินการ

๔) แต่ละหน่วยงานยังขาดวิทยากรที่มีคุณภาพเพียงพอในการนำหลักสูตรไปถ่ายทอด การสร้างประชาชนให้มีวัฒนธรรมประชาธิปไตยต้องมีแนวทางที่ชัดเจน

๒.๓ ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง ณ ปัจจุบัน

๒.๓.๑ พรรคการเมืองของไทยมีบทบาทในวงแคบ คือ มีผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่เป็นนักการเมือง ประชาชนโดยทั่วไปมีส่วนร่วมกับพรรคการเมืองไม่มากนัก

๒.๓.๒ การใช้เงินเป็นใหญ่การผูกขาดอำนาจทางการเมืองโดยคนจำนวนน้อย “คนจน” และเกษตรกรไม่มีอำนาจต่อรองในระบบเศรษฐกิจ และเข้าไม่ถึงทรัพยากร คนเหล่านี้จึงต้อง “พึ่งพิง” ผู้มีทรัพยากรในหัวเมือง ภายใต้ระบบอุปถัมภ์แบบไทยเดิม และทำให้คนเหล่านี้เป็น “ผู้มีอิทธิพล” และสามารถได้รับความไว้วางใจเลือกให้เข้ามาทำหน้าที่แทนในฐานะผู้แทนราษฎรในระบบประชาธิปไตย และก้าวไปสู่อำนาจรัฐที่มากกว่านั้นในฐานะรัฐมนตรี

๒.๓.๓ คนดีมีความสามารถเข้าสู่ระบบการเมืองได้ยาก การเลือกตั้งมีการซื้อเสียง และใช้เงินในการหาเสียงเกินกว่าที่กฎหมายเลือกตั้งกำหนดไว้ ทำให้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำให้ไม่ได้ผู้ที่เป็นตัวแทนประชาชนที่แท้จริงและแนวทางประชาธิปไตยกลายเป็นประโยชน์สำหรับนายทุนและนักธุรกิจแทนที่จะเป็นประชาชน

๒.๓.๔ มีการทุจริตประทุมิชอบ การเข้าสู่อำนาจการเมืองจึงไม่ได้หมายถึง การมี “อำนาจ” เท่านั้น แต่หมายถึง “โอกาส” ทางธุรกิจและเศรษฐกิจที่เกิดจากการมีอำนาจให้สัมปทาน หรืออาจได้รับสัมปทานเสียเอง ซึ่งในหลายกรณีทำให้บุคคลเหล่านี้กลายเป็น “ผู้มั่งมี” ขึ้นได้ในเวลาอันรวดเร็ว การทุจริตที่ปรากฏเป็นข่าวมากมายในฝ่ายการเมืองและข้าราชการแสดงให้เห็นความไม่แยแส

๒.๓.๕ หลักนิติธรรมและความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายถูกสั่นคลอน อย่างรุนแรงโดยรัฐเองและประชาชน องค์กรอิสระถูกทำลายและไม่ยอมรับศาล สถาบันองคมนตรีซึ่งควรอยู่เหนือความขัดแย้งทางการเมือง เป็นเป้าการโจมตีของคนบางกลุ่ม วิถีคิดความเป็นธรรมนี้บั่นทอนความเชื่อมั่น และอาจนำมาซึ่งความล่มสลายของประชาธิปไตยได้หากปล่อยให้อยู่เฉยๆ

๒.๓.๖ เกิดเผด็จการโดยระบบรัฐสภา มีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมไม่ถูกต้องในรัฐสภา โดยไม่คำนึงถึงเหตุผล

๒.๓.๗ มีการต่อสู้ขัดแย้งเรื้อรังและความไร้เสถียรภาพทางการเมือง ความขัดแย้งดังกล่าวถูกกระพือให้เป็นความขัดแย้งร้ายลึกระหว่างประชาชนลูกหลานไปทุกที่ไม่ว่าในครอบครัวในบรรดาเพื่อนฝูงที่ทำงาน จนแม้ระหว่างคนในภูมิภาคต่าง ๆ ถึงขั้นที่มีการตั้งคำถามถึงเอกภาพและบูรณาภาพของความเป็นชาติไทยเลยทีเดียว หากไม่สามารถระงับความรู้สึกแตกแยกรุนแรงนี้ ให้อยู่ติงได้ในอนาคตอันใกล้ อุดมการณ์ความเป็นชาติไทยหนึ่งเดียวจะสั่นคลอน

เพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองของไทยดังกล่าวและพัฒนาการเมืองการปกครองของไทยให้เป็นประชาธิปไตยและมีความมั่นคง การปฏิรูปการเมืองเป็นสิ่งจำเป็น แต่การปฏิรูปการเมืองที่สำคัญของประเทศไทยในขณะนี้นอกจากการแก้รัฐธรรมนูญ การพัฒนาสถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์แล้วการพัฒนาที่สำคัญมากอีกสิ่งหนึ่งก็คือ การพัฒนาประชาชนให้มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ถูกต้องสอดคล้องกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งเป็นการหล่อหลอมมาตั้งแต่ความรู้ ความเข้าใจ อุดมการณ์ ความเชื่อ ค่านิยม ทศนคติและพฤติกรรมที่ถูกต้องเหมาะสม เอื้อต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมือง จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้องเหมาะสม

๒.๔ ปัญหาที่ไม่มีผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีให้กับเยาวชนรุ่นต่อมา

โดยจะพิจารณาและให้ความสำคัญได้ว่า การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ จะต้องมีส่วนผู้สืบทอด และการให้มีจุดเริ่มต้นของการเป็นต้นน้ำในการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ ไม่ว่าจะปัญหาด้านพฤติกรรมของคนทั่วไป หรือแนวคิดของบรรดานักวิชาการและแนวทางของกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังขาดแนวคิดและอุดมการณ์ในการที่จะให้มีแนวทางหรือกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี กรณีจึงมีความจำเป็นจะต้องให้มีการรื้อหรือสร้างกฎเกณฑ์รูปแบบใหม่ เพื่อให้เป็นกติกาหรือกฎเกณฑ์ในการสนับสนุนผลักดันให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี

บัดนี้ คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยคณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเพื่อหาแนวทางการปฏิรูปในการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เรียบร้อยแล้ว จึงขอเสนอรายงานเรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อพิจารณาดังนี้

๓. วิธีพิจารณาศึกษา

การวิเคราะห์จัดทำแนวทางเกี่ยวกับเรื่องที่จะปฏิรูป

การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยต้องใช้เวลาในการดำเนินงานหลายปีต้องมีความต่อเนื่องและมีความคุ้มค่า คณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตหรือการดำเนินชีวิตของประชาชนให้เป็นประชาชนที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและเหมาะสม มีกรอบแนวคิดและวิธีการดังนี้

๑) ประชุมภายในคณะอนุกรรมาธิการฯ เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงาน

๒) รวบรวมข้อมูลจากการประชุมรับฟังข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากหน่วยงานผู้เกี่ยวข้อง นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง

๓) ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ

๔) กำหนด เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ วิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

๓.๑ การประชุมภายในคณะอนุกรรมาธิการฯ เพื่อพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงาน

ที่ประชุมได้พิจารณากรอบและแผนการดำเนินงานของคณะอนุกรรมาธิการ และเห็นควรให้มีการตั้งคณะทำงานจำนวน ๔ คณะ เพื่อพิจารณาจัดทำแผนการปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองเสนอคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองต่อไป ดังนี้

๓.๑.๑ คณะทำงานการจัดทำแผนแม่บท

๓.๑.๒ คณะทำงานร่างหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา

๓.๑.๓ คณะทำงานศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติและความเชื่อถือที่ผิดและที่ควรจะเป็น
ด้านวัฒนธรรมการเมือง

๓.๑.๔ คณะทำงานศึกษาแนวทางการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมวัฒนธรรมการเมืองในระบบ
ประชาธิปไตย

๓.๒ รวบรวมข้อมูลจากการประชุมรับฟังข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจาก
หน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่เกี่ยวข้องจากการพบปะกับหน่วยงานนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง
หน่วยงานดังกล่าวยินดีให้ความร่วมมือการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบ
ประชาธิปไตย หน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการที่ได้เข้าพบหารือดังนี้

๓.๒.๑ พบปะที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย ในวันอาทิตย์ที่ ๒๑ กุมภาพันธ์
๒๕๕๙ ณ มหาวิทยาลัยมหิดล

๓.๒.๒ พบปะที่ประชุมคณะกรรมการอธิการบดี ในวันจันทร์ที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙
ณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

๓.๒.๓ พบปะคณะบดีคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันจันทร์ที่ ๗ มีนาคม
๒๕๕๙ ณ อาคารรัฐศาสตร์ (อาคารใหม่) ชั้น ๒ ห้องประชุม ๒๑๖ คณะรัฐศาสตร์

๓.๒.๔ พบปะประธานสภาพัฒนาการเมือง ในวันศุกร์ที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๙
ณ ห้องประชุมสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติฯ (ประธานสภาพัฒนาการเมือง)

๓.๒.๕ พบปะคณาจารย์ ในวันอาทิตย์ที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๙ หอปรียัตติธรรม
วัดโคกท่าเจริญ ตำบลพานทอง อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี

๓.๒.๖ พบปะเลขาธิการสถาบันพระปกเกล้า ในวันอังคารที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙
ณ ห้องประชุมคณะกรรมการหมายเลข ๒ อาคารรัฐสภา ๑

๓.๒.๗ ประชุมหารือร่วมกับผู้แทนกรมยุทธศึกษาทหารบก กรมกิจการพลเรือนทหารบก
กองทัพบก ในวันอังคารที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมคณะกรรมการหมายเลข ๒ อาคารรัฐสภา ๑

๓.๒.๘ พบปะคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ในวันพุธที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุม
คณะกรรมการหมายเลข ๒๐๖ อาคารรัฐสภา ๒

๓.๒.๙ พบปะเลขาธิการสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในวันพุธที่
๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมคณะกรรมการหมายเลข ๒๐๕ อาคารรัฐสภา ๒

๓.๒.๑๐ พบปะผู้อำนวยการโรงเรียนเบญจมราชูทิศ (จันทบุรี) ในวันพฤหัสบดีที่
๑๗ มีนาคม ๒๕๕๙ ณ ห้องรับรองโรงเรียนเบญจมราชูทิศ (จันทบุรี)

๓.๒.๑๑ พบปะผู้อำนวยการโรงเรียนยอแซพวิทยา ในวันศุกร์ที่ ๑๘ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๕๙ ณ ห้องรับรองโรงเรียนยอแซพวิทยา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

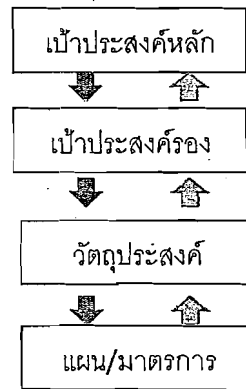
๓.๒.๑๒ พบปะผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ในวันอังคารที่ ๒๒ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๕๙ ณ ห้อง ๒๒ อาคาร ๑ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

๓.๒.๑๓ พบปะ อธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันศุกร์ที่ ๒๕ มีนาคม
พ.ศ. ๒๕๕๙ ณ ห้องประชุมชั้น ๒ อาคารโดม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่าพระจันทร์

๓.๓ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ศึกษาเอกสารต่าง ๆ อาทิ พระบรมราโชวาท พระราชดำรัส เกี่ยวกับการบริหารประเทศ เอกสารเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง สุภาจิตไทยที่มีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประชาธิปไตย การปฏิบัติและความเชื่อถือที่ผิดและควรจะเป็นด้านวัฒนธรรมการเมือง ประชาธิปไตย แนวสอนวิชาจรรยาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก พุทธศักราช ๒๔๘๑ ข้อมูลการปกครองไทย

๓.๔ กำหนด เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ วิธีการที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการปฏิรูปนั้น ต้องกำหนดว่าต้องการที่จะสร้างประชาชนให้ออกมาอย่างไร ต้องชัดเจนว่าทำไมต้องสร้างแบบนี้ และ จะสร้างกันอย่างไร ด้วยกระบวนการอะไร และต้องเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กไปจนถึงผู้ใหญ่ เพื่อให้เรื่อง วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องของสังคม ดังนั้น เพื่อให้ดำเนินงานปฏิรูปวัฒนธรรม ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนด เป้าประสงค์ วัตถุประสงค์ และแผนหลัก-แผนรองต่าง ๆ ในการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ดังนี้

๓.๔.๑ กำหนดเป้าประสงค์หลักของการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรม ทางการเมือง คือ สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคง เกิดความรัก และความสามัคคี ในหมู่คณะ สังคมมีความเป็นระเบียบสงบเรียบร้อยเกิดความเป็นธรรมในสังคม ประชาชนเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมี น้ำใจต่อกันอย่างยั่งยืน

๓.๔.๒ กำหนดเป้าประสงค์รองคือ

- ระบบการเมืองมีความชอบธรรมทางการเมือง
- ระบบการเมืองที่มีคุณธรรมจริยธรรม
- ระบบการเมืองมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล
- การมีระบบทางการเมืองที่มีเสถียรภาพ
- ระบบการเมืองที่ประชาชนมีส่วนร่วม (participation and empowerment)

๓.๔.๓ กำหนดวัตถุประสงค์การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

การที่จะบรรลุเป้าประสงค์รองและเป้าประสงค์หลักในการขับเคลื่อนการปฏิรูป การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง สิ่งที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้บรรลุเป้าประสงค์รอง และเป้าประสงค์หลัก คือต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่าจะพัฒนาประชาชนอย่างไร ดังนั้นจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้ ปรับเปลี่ยนประชาชนให้เป็นประชาชนที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องและ เหมาะสม โดยให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจและยึดมั่นหลักปฏิบัติ ๗ ประการ ดังนี้

๑) ความเป็นราชอาณาจักร ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจและยึดมั่น ในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ ยึดมั่นในความเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวกัน

ต้องสามัคคีกันมีความสมานฉันท์ของคนในชาติประเทศไทยเป็นรัฐเดี่ยวเป็นราชอาณาจักรซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ

๒) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และยึดมั่นว่าตนเองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย รัฐบาลมีหน้าที่เป็นเพียงผู้ดำเนินการ หรือ “ตัวแทน” ในการใช้อำนาจอธิปไตยตามเจตจำนงของผู้เป็นเจ้าของเท่านั้น และหากแม้รัฐบาลไม่ปฏิบัติหน้าที่อันควรดังกล่าว ประชาชนก็ย่อมมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะเรียกร้องหรือดำเนินการใด ๆ โดยสันติ ในฐานะ “เจ้าของ” ของอำนาจอธิปไตย

๓) หลักสิทธิและเสรีภาพ

(๑) สิทธิ ประชาชนต้องหวงแหนในสิทธิของตนเองไม่ให้ใครมาละเมิด ไม่ให้ใครมาบังคับ สิทธิ หมายถึง สิ่งที่ไม่รูปร่างซึ่งมีอยู่ในตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิดหรือเกิดขึ้นโดยกฎหมาย เพื่อให้มนุษย์ได้รับประโยชน์ และมนุษย์จะเป็นผู้เลือกใช้สิ่งนั้นเอง โดยไม่มีผู้ใดบังคับได้ เช่น สิทธิในการกิน การนอน แต่สิทธิบางอย่างมนุษย์ได้รับโดยกฎหมายกำหนดให้มี เช่น สิทธิในการมี การใช้ทรัพย์สิน สิทธิในการร้องทุกข์เมื่อตนถูกกระทำละเมิดกฎหมาย เป็นต้น ดังนั้นประชาชนชาวไทยต้องปฏิบัติตนในการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติตนตามสิทธิของตนเองเป็นสิ่งที่ช่วยจัดระเบียบให้กับสังคมสงบสุข โดยมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

(๑.๑) เคารพสิทธิของกันและกัน โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น สามารถแสดงออกได้หลายประการ เช่น การแสดงความคิดเห็น การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นต้น

(๑.๒) รู้จักใช้สิทธิของตนเองและแนะนำให้ผู้อื่นรู้จักใช้สิทธิของตนเอง

(๑.๓) เรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสิทธิเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น สิทธิเสรีภาพของความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพในเคหสถาน เป็นต้น

(๑.๔) ปฏิบัติตามหน้าที่ของชาวไทยตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เช่น การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การเสียภาษีให้รัฐเพื่อนำเงินมาพัฒนาประเทศ เป็นต้น

(๒) เสรีภาพ ประชาชนต้องมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามที่ตนต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมาย และไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้งพรรคการเมือง เป็นต้น เสรีภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความงอกงามในทางความรู้ การแสดงความคิดเห็นจากมุมมองหรือวิถีคิดที่แตกต่างบนพื้นฐานของการใช้เหตุผลและข้อเท็จจริงจะนำไปสู่ความเข้าใจใหม่ในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้สังคมไทยมีความรู้และสติปัญญามากขึ้น พ้นจากความขัดแย้งเพื่อไปสู่สังคมที่มีสันติภาพในระยะยาว

๔) หลักความเสมอภาค ประชาชนต้องยึดมั่นในเรื่องความเสมอภาคความเสมอภาคเป็นฐานของเสรีภาพและเป็นหลักประกันในการทำให้เสรีภาพเกิดขึ้นได้จริง หลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมายจึงเป็นหลักการที่ทำให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ อย่างเท่าเทียมกันหรือไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้การปฏิบัติตามหลักความเสมอภาคนั้นจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญเหมือนกันอย่างเท่าเทียมกัน และจะต้องปฏิบัติต่อสิ่งที่มีสาระสำคัญแตกต่างกันให้แตกต่างกันไปตามลักษณะของเรื่องนั้น ๆ จึงจะทำให้เกิดความยุติธรรมภายใต้หลักความเสมอภาคขึ้นได้

หลักความเสมอภาคถือว่าเป็นหลัก พื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยมิต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น หลักความเสมอภาคเป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจโดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ หากการให้เหตุผลไม่อาจรับฟังได้แสดงว่าการใช้อำนาจของรัฐนั้นเป็นไปตาม

อำเภอใจ ดังนั้น หลักความเสมอภาคจึงเป็นหลักสำคัญในการรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และสามารถนำมาตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการได้

๕) หลักภราดรภาพประชาชนต้องมีความรักผูกพันกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งแยกภูมิภาค ถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ผิวพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจกัน ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน

๖) หลักเหตุผล/ฉันทามติ ประชาชนต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และยึดมั่นในหลักเหตุผล/ฉันทามติ ไม่ใช่ระบอบการปกครองแบบพวกมากลากไป หรือระบอบพวกมากเป็นใหญ่ มีความคิดเห็นที่มีเหตุผลที่ถูกต้องอันไม่ขัดต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดีที่สามารถรับรู้ได้ทั่วไป เป็นผู้ฉลาดในการคิด คิดอย่างถูกวิธีถูกระบบ พิจารณา ไตร่ตรองสาวไปจนถึงสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด คือคิดถึงรากถึงโคน แล้วประมวลความคิดรอบด้านจนกระทั่งสรุปออกมาได้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี เป็นวิถีทางแห่งปัญญา ยกตัวอย่าง กาลามสูตรซึ่งเป็นหลักแห่งความเชื่อที่พระพุทธองค์ทรงวางไว้ให้แก่พุทธศาสนิกชนไม่ให้เชื่อสิ่งใด ๆ อย่างงมงายโดยไม่ใช้ปัญญาพิจารณาให้เห็นจริงถึงคุณโทษหรือดีไม่ดีกว่าก่อนเชื่อ มีอยู่ ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑. อย่าเพิ่งเชื่อตามที่ฟัง ๆ กันมา ๒. อย่าเพิ่งเชื่อตามที่ทำต่อ ๆ กันมา ๓. อย่าเพิ่งเชื่อตามคำเล่าลือ ๔. อย่าเพิ่งเชื่อโดยอ้างตำรา ๕. อย่าเพิ่งเชื่อโดยนิกเดา ๖. อย่าเพิ่งเชื่อโดยคาดคะเนเอา ๗. อย่าเพิ่งเชื่อโดยนิกคิดตามแนวเหตุผล ๘. อย่าเพิ่งเชื่อเพราะถูกกับทฤษฎีของตน ๙. อย่าเพิ่งเชื่อเพราะมีรูปลักษณะที่ควรเชื่อได้ ๑๐. อย่าเพิ่งเชื่อเพราะผู้พูดเป็นครูบาอาจารย์ของตน

๗) หลักธรรมาภิบาล ประชาชนและข้าราชการต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ช่วยกันสร้างสังคมให้มีธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักคุณธรรม หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ

(๑) หลักนิติธรรม ประชาชนต้องมีความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในหลักนิติธรรมยอมรับปฏิบัติตามกฎกติกาทางสังคมและกฎหมาย ประชาธิปไตยต้องใช้กติกาในการปกครอง การปกครองโดยกติกา คือการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of law) หรือที่เรียกว่านิติรัฐ ซึ่งหมายถึงรัฐที่ปกครองโดยกติกา มิใช่ปกครองโดยอำเภอใจ หรือใช้กำลัง โดยทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กติกา หรือกฎหมายอย่างเสมอกัน รัฐบาลก็ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและจะมีอำนาจกระทำการใดๆ ที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ต่อเมื่อกฎหมายให้อำนาจไว้เท่านั้น นอกจากนี้การตรากฎหมาย กฎ ระเบียบข้อบังคับและกติกาต่าง ๆ ต้องทันสมัยและเป็นธรรม ตลอดจนเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีการยินยอมพร้อมใจถือปฏิบัติร่วมกันอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม

(๒) หลักคุณธรรม คือ ยึดมั่นในธรรมะ การยึดถือและเชื่อมั่นในความถูกต้อง ดีงาม ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีจิตใจสาธารณะเสียสละเพื่อส่วนรวม ความอดทนขยันหมั่นเพียร ความมีระเบียบวินัย

(๓) หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างตรงไปตรงมาและสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารหรือเปิดให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวก ตลอดจนมีระบบหรือกระบวนการตรวจสอบและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

(๔) หลักความมีส่วนร่วม คือ ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ และร่วมเสนอความเห็นในการตัดสินใจสำคัญ ๆ ของสังคม โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีช่องทางในการเข้ามามีส่วนร่วมได้แก่ การแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติ หรืออื่น ๆ และจัดการผูกขาดทั้งโดยภาครัฐหรือโดยภาคธุรกิจเอกชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชน

(๕) หลักความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อความบกพร่องในหน้าที่การทำงานที่ตนรับผิดชอบอยู่ และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขได้ทันที่

๔. แผนการปฏิรูป

เพื่อให้ดำเนินงานการปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพ เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน มีความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จึงกำหนดแผนเพื่อบรรลุเป้าประสงค์ และวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย ๔ แผนหลัก คือ

แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

แผนหลักที่ ๒ การสร้างนักการเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

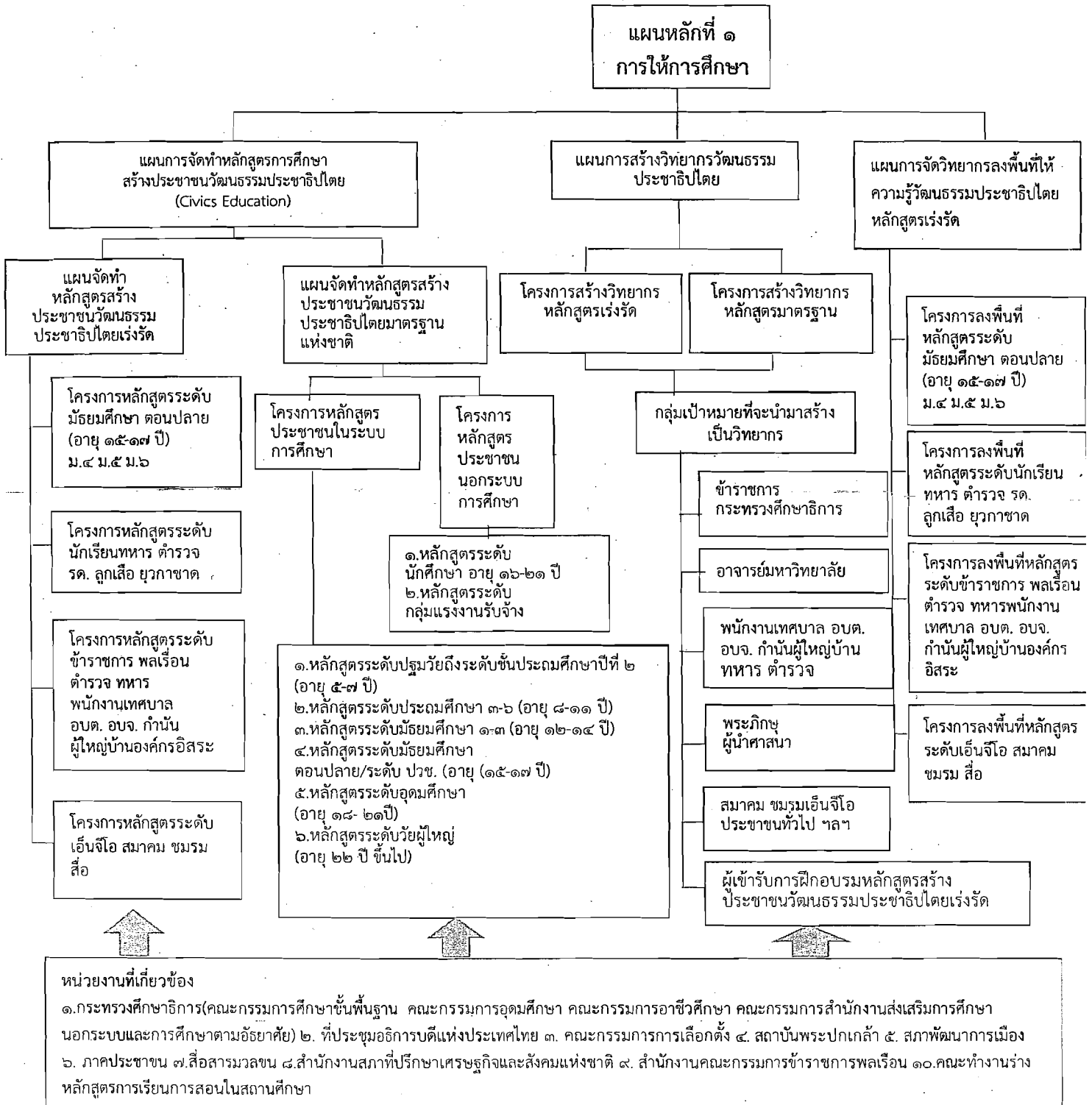
แผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

๕. วิธีการปฏิรูป

๕.๑ แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

การปฏิรูปการศึกษาในมิติการศึกษาเพื่อสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตย จำเป็นต้องดำเนินการให้ครอบคลุมสมาชิกทุกวัยของประเทศ เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ในสังคม ที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน ชัดแย้งกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การศึกษาเพื่อสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตยจะไม่เน้นการเรียนวิชาพลเมืองแบบดั้งเดิม ไม่ใช่การสอนด้วยการบรรยาย แต่จะสอนในรูปแบบกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนการสอนผ่านกระบวนการวิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ โดยแหล่งการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองมาจากครอบครัว โรงเรียน วัด ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ซึ่งแผนการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าวจะดำเนินการจัดทำเป็นบันทึกความเข้าใจ (MOU) ร่วมกันของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ประกอบด้วยแผนดำเนินการ ๓ แผนคือ

๑. แผนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตย
๒. แผนการสร้างวิทยาการวัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัดและหลักสูตรมาตรฐาน
๓. แผนการจัดวิทยาการลงพื้นที่ให้ความรู้วัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัด

โดยแผนการให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน มีแผนการดำเนินงาน

ดังนี้

๕.๑.๑ แผนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตย (Civics Education) ประกอบด้วย

๑) แผนการจัดทำหลักสูตรสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตยเร่งรัด ประกอบด้วย

- (๑) โครงการหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ ๑๕-๑๗ ปี) ม.๔ ม.๕ ม.๖
- (๒) โครงการหลักสูตรระดับนักเรียนทหาร ตำรวจ นักศึกษาวิชาทหาร ลูกเสือ ยุวกาชาด

(๓) โครงการหลักสูตรระดับข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหาร พนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน องค์การอิสระ

- (๔) โครงการหลักสูตรระดับเอ็นจีโอ สมาคม ชมรม สโมสร

๒) แผนการจัดทำหลักสูตรสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตยมาตรฐานแห่งชาติประกอบด้วย

- (๑) โครงการหลักสูตรประชาชนในระบบการศึกษา
  - หลักสูตรระดับปฐมวัยถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ (อายุ ๕-๗ ปี)
  - หลักสูตรระดับประถมศึกษา ๓-๖ (อายุ ๘-๑๑ ปี)
  - หลักสูตรระดับมัธยมศึกษา ๑-๓ (อายุ ๑๒-๑๔ ปี)
  - หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ระดับ ปวช. (อายุ ๑๕-๑๗ ปี)
  - หลักสูตรระดับอุดมศึกษา (อายุ ๑๘- ๒๑ ปี)
  - หลักสูตรระดับวัยผู้ใหญ่ (อายุ ๒๒ ปี ขึ้นไป)
- (๒) โครงการหลักสูตรประชาชนนอกระบบการศึกษา
  - หลักสูตรระดับนักศึกษา อายุ ๑๖-๒๑ ปี
  - หลักสูตรระดับกลุ่มแรงงานรับจ้าง

๕.๑.๒ แผนการสร้างวิทยาการวัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัดและหลักสูตร

มาตรฐาน

- ๑) โครงการสร้างวิทยาการวัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัด
- ๒) โครงการสร้างวิทยาการวัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรมาตรฐาน
- ๓) กลุ่มเป้าหมายที่จะนำมาสร้างเป็นวิทยาการ

(๑) ข้าราชการกระทรวงศึกษาธิการ

(๒) อาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ มหาวิทยาลัยของรัฐ ๗๗ แห่ง

มหาวิทยาลัยเอกชน ๖๑ แห่ง รวม ๑๓๘ มหาวิทยาลัย

(๓) พนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด

(อบจ.) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

(๔) ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ

(๕) พระภิกษุ ผู้นำศาสนา

(๖) สมาชิกสมาคม ชมรมเอ็นจีโอ ประชาชนทั่วไปอาสา

(๗) วิทยาการผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรวัฒนธรรมประชาธิปไตยเร่งรัด

วิทยาการเหล่านี้จะต้องสมัครเข้ามาเป็นวิทยากรด้วยตนเอง

๕.๑.๓ แผนการจัดวิทยากรลงพื้นที่ให้ความรู้วัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัด ประกอบด้วย

๑) โครงการลงพื้นที่หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ ๑๕-๑๗ ปี) ม.๕ ม.๕ ม.๖ เป็นความเร่งด่วนอันดับแรก

๒) โครงการลงพื้นที่หลักสูตรระดับนักเรียนทหาร ตำรวจ นักศึกษาวิชาทหาร (รต.) ลูกเสือ ยุวกาชาด

๓) โครงการลงพื้นที่หลักสูตรระดับข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ ทหารพนักงานเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กำหนดผู้ใหญ่บ้านองค์กรอิสระ

๔) โครงการลงพื้นที่หลักสูตรระดับเอ็นจีโอ สมาคมชมรม สื่อ

๕.๑.๔ แนวทางการขับเคลื่อนแผนงานด้านการศึกษา

๑) ให้มหาวิทยาลัยที่มีที่ตั้งในจังหวัดต่าง ๆ เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน

๒) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาที่มีที่ตั้งในแต่ละจังหวัดร่วมกับมหาวิทยาลัยสนับสนุนการขับเคลื่อน

๓) ให้ผู้นำศาสนาทุกศาสนาทั่วประเทศสนับสนุนการขับเคลื่อน

๔) การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อให้การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานทหารในพื้นที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสามารถดำเนินการสนับสนุนการปฏิรูปวัฒนธรรมประชาธิปไตยได้อย่างต่อเนื่องจึงให้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ให้มหาวิทยาลัยที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนโดยใช้การแบ่งพื้นที่รับผิดชอบของมณฑลทหารบกเป็นหลักในการให้การศึกษา ตามที่กระทรวงกลาโหมได้แบ่งพื้นที่รับผิดชอบทั่วประเทศ

(๒) จังหวัดใดไม่มีมหาวิทยาลัยตั้งอยู่ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาในจังหวัดนั้น ประชุมหารือกำหนดให้มหาวิทยาลัยใดมหาวิทยาลัยหนึ่งหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการศึกษาเข้าดำเนินการ

๕.๑.๕ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น

๑) กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)

๒) ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย

๓) คณะกรรมการการเลือกตั้ง

๔) สถาบันพระปกเกล้า

๕) สภาพัฒนาการเมือง

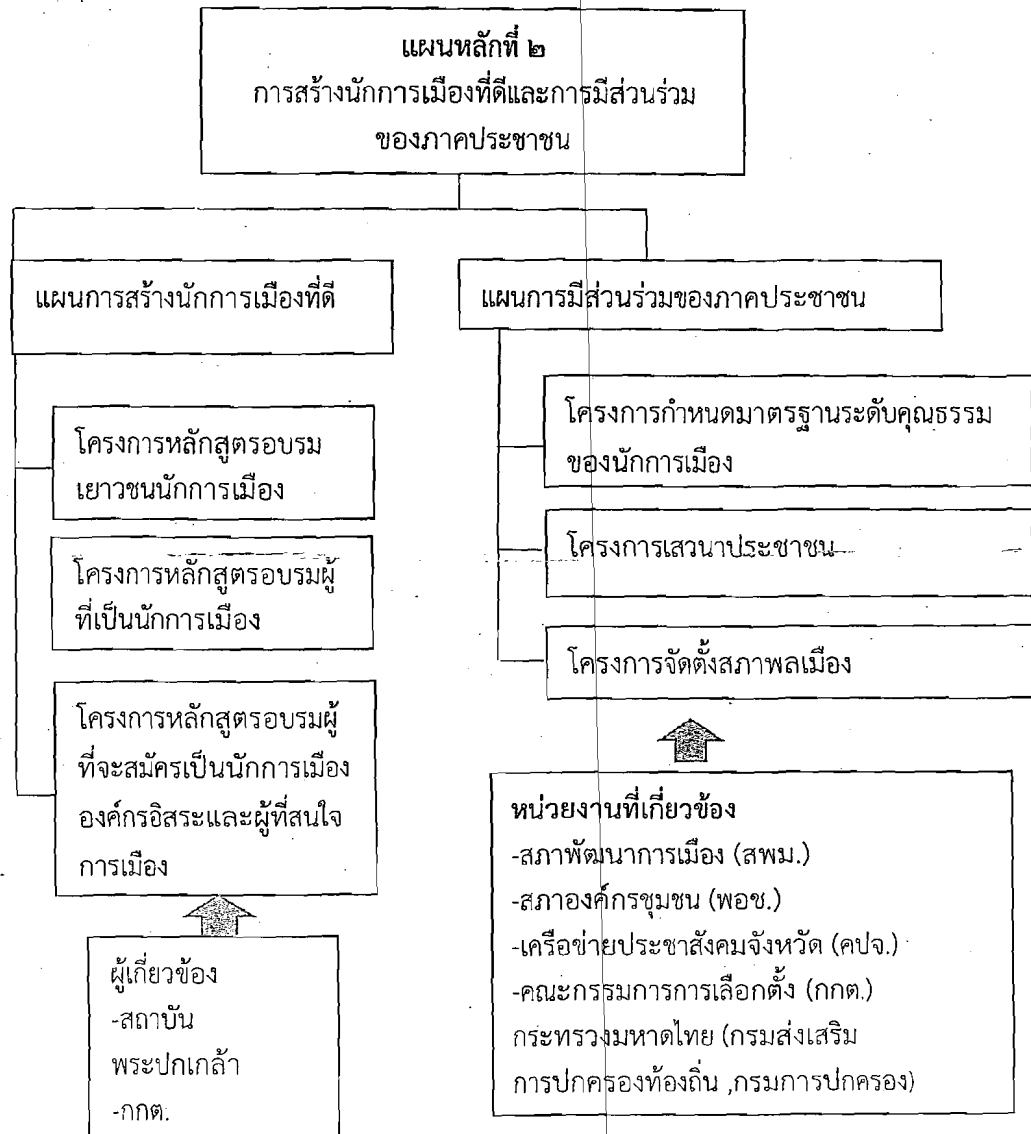
๖) ภาคประชาชน

๗) สื่อสารมวลชน

๘) สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๙) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

๕.๒ แผนหลักที่ ๒ การสร้างนักรการเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

นักรการเมือง หมายถึง ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่เข้ามาใช้อำนาจรัฐ หมายถึง นายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี รัฐมนตรี ผู้ดำรงตำแหน่งข้าราชการการเมืองในฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา และผู้ดำรงตำแหน่งอื่น ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองฝ่ายท้องถิ่น ที่กำหนดนโยบายการบริหารในองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล รวมถึงผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย

ที่ผ่านมาประชาชนจะวิจารณ์นักรการเมืองเสมอว่า เป็นคนไม่ดีแต่ลืมนึกไปว่านักรการเมือง คือ ผู้กำหนดชะตากรรมของประเทศ เป็นผู้บริหารประเทศ ประเทศจะเจริญหรือล่มจมขึ้นอยู่กับนักรการเมือง เรบอกว่าการเมืองเป็นเรื่องของความสกปรก แต่เราก็เลือกตั้งให้นักรการเมืองเข้ามาปกครองเรา ซึ่งตรรกะมันไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นการที่จะปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองจึงมีความจำเป็นต้องปฏิรูปนักรการเมือง และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้วย จึงเห็นควรมีแผนงานดำเนินการ ดังนี้

๕.๒.๑ แผนการสร้างนักการเมืองที่ดี ต้องให้ความรู้ให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงความเสียสละและการทำประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยเริ่มต้นตั้งแต่สถานศึกษาและการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ปลุกจิตสำนึกความรับผิดชอบของเยาวชนและประชาชนที่มีความตั้งใจจะไปทำหน้าที่เป็นนักการเมืองที่ดี และการสร้างกิจกรรมทางการเมืองให้ประชาชนได้สัมผัสและเห็นถึงผลประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดจากความเสียสละและมีน้ำใจในการอยู่ร่วมกัน

๑) โครงการหลักสูตรอบรมเยาวชนนักการเมือง

๒) โครงการหลักสูตรอบรมผู้ที่เป็นนักการเมือง

๓) โครงการหลักสูตรอบรมผู้ที่จะสมัครเป็นนักการเมืององค์กรอิสระและผู้สนใจการเมือง โดยจัดเป็นหลักสูตรสั้นๆ ระยะ ๑-๒ เดือน

๕.๒.๒ แผนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

๑) โครงการกำหนดมาตรฐานระบบคุณธรรมของนักการเมืองโดยประชาชน

(๑) แนวความคิด แผนนี้กำหนดขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคัดเลือกควบคุมนักการเมือง กลั่นกรอง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยมีแนวทางดำเนินงานดังนี้

(๑.๑) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งออกประกาศกำหนดระบบคุณธรรมแห่งชาติของนักการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการและเครื่องมือชี้วัดในการสรรหากลั่นกรองผู้สมัครรับเลือกตั้ง

(๑.๒) ให้ท้องถิ่นออกประกาศกำหนดระบบคุณธรรมของนักการเมืองในชุมชน ท้องถิ่นเขตเลือกตั้งของตน ซึ่งเป็นกระบวนการและเครื่องมือชี้วัดในการสรรหากลั่นกรอง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (ระบบคุณธรรม ให้ยึดถือหลัก พื้นฐานประเพณี วัฒนธรรม และศาสนาของท้องถิ่นนั้นเป็นหลัก)

(๑.๓) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นนักการเมืองจะต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานระบบคุณธรรมในชุมชน ท้องถิ่น และระบบคุณธรรมแห่งชาติ

(๑.๔) ผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นนักการเมืองเมื่อผ่านระบบคุณธรรมตามข้อ ๑) และ ๒) จะได้รับใบอนุญาตเพื่อแสดงตนในความพร้อมที่จะเสียสละประโยชน์ตนบริหารกิจการบ้านเมืองเพื่อส่วนรวม

(๑.๕) นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจะต้องถูกตรวจสอบและส่งเสริมในระบบคุณธรรม ทุก ๆ ๑ ปี

(๑.๖) รัฐและประชาชนต้องจัดให้มีคณะกรรมการคุณธรรมอาสาสมัคร ประกอบด้วย คณะกรรมการคุณธรรมอาสาสมัครระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการคุณธรรมอาสาสมัครระดับตำบล คณะกรรมการคุณธรรมอาสาสมัครระดับอำเภอ คณะกรรมการคุณธรรมอาสาสมัครระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการทุกระดับจะต้องผ่านขั้นตอนการคัดเลือกตามที่ประชาชนแต่ละจังหวัดกำหนด ไม่มีสิ่งตอบแทนใดๆ

(๑.๗) ให้มีการยกเลิกใบอนุญาตนักการเมือง โดยประชาชนในท้องถิ่น

(๑.๘) หลังจากได้รับการเลือกตั้งนักการเมืองทุกคนจะได้รับสิทธิประชาสัมพันธงาน ผลงาน การเดินทาง ฯลฯ ผ่านสื่อรัฐทุกชนิด

(๒) ให้ทดลองใช้เป็นเวลา ๔ ปี โดยใช้มาตรการจูงใจในหัว ๔ ปีนี้ไม่มีมาตรการลงโทษ ประเมินโครงการทุกปี และเมื่อครบ ๔ ปี ให้คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแนวทางที่จะดำเนินงานต่อไป

๒) โครงการเสวนาจัดให้ประชาชนร่วมเสวนาหาทางออกในประเด็นต่างๆ
แนวความคิดในการปฏิบัติ

(๑) โครงการจัดเสวนาในภูมิภาคต่าง

(๒) โครงการจัดเสวนาในกรุงเทพมหานคร

๓) โครงการจัดตั้งสภาพลเมือง

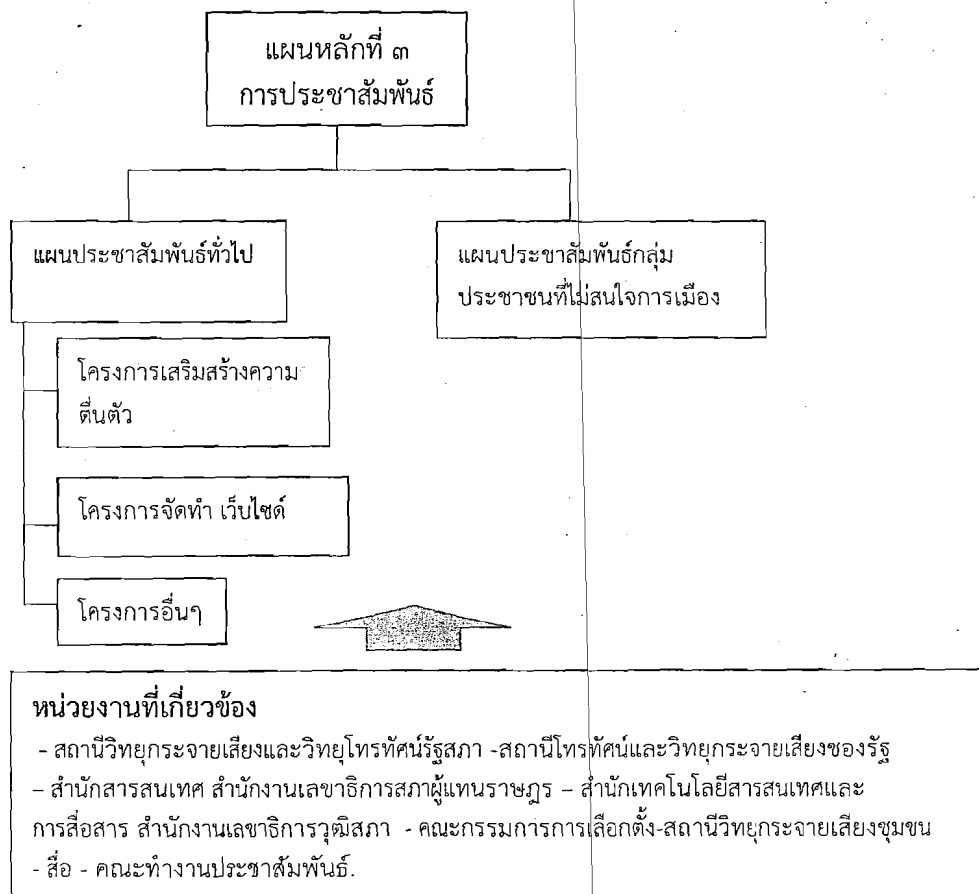
แนวความคิดในการปฏิบัติโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ สภาพัฒนา
การเมือง (สพม.) สภาองค์กรชุมชน (พอช.) เครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง) ร่วมกันดำเนินการ

๕.๒.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) แผนการสร้างนักการเมืองที่ดี หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันพระปกเกล้า
และคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๒) แผนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพัฒนา
การเมือง (สพม.) สภาองค์กรชุมชน (พอช.) เครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.) คณะกรรมการการเลือกตั้ง
กระทรวงมหาดไทย (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมการปกครอง)

๕.๓ แผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

การประชุมสัมพันธเป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การวางแผนประชุมสัมพันธจึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการดำเนินงานในครั้งนี้ วัตถุประสงค์ของการประชุมสัมพันธ เพื่อเผยแพร่และประชุมสัมพันธข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชน สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชน และสื่อที่จะร่วมกันปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้ได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ในการนี้คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเมือง ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน คือ เมื่อดำเนินการตามแผนงานแล้ว ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ๘ ประการ ประกอบด้วย ๑. ความเป็นราชอาณาจักร ๒. อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ๓. หลักสิทธิและเสรีภาพ ๔. หลักความเสมอภาค ๕. หลักนิติธรรม ๖. หลักภราดรภาพ ๗. หลักเหตุผล/ฉันทามติ ๘. หลักธรรมาภิบาล ดังนั้นจึงควรมีการรณรงค์เผยแพร่ความรู้ในเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ถูกต้องเหมาะสม วัฒนธรรมประชาธิปไตยที่ดั่งงามให้กับประชาชน ข้าราชการ กลุ่มเป้าหมายและภาคีเครือข่ายได้รับทราบ รับรู้ เพื่อที่จะให้องค์กรเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ มีแนวทางดำเนินงานดังนี้

๕.๓.๑ จัดตั้งคณะทำงานประชุมสัมพันธ ๑ คณะประกอบด้วยผู้แทนกรมประชุมสัมพันธ สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา โทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของรัฐ สำนักสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน คณะกรรมการการเลือกตั้ง รวมทั้งองค์กรเครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน สื่อที่เกี่ยวข้อง และในขณะดำเนินการนำร่องให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศดำเนินการด้วย โดยมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- ๑) วางแผนการประชุมสัมพันธโดยร่วมมือกับองค์กร เครือข่าย ทั้งภาครัฐ เอกชน สื่อมวลชนทุกสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยจัดทำโครงการประชุมสัมพันธสนับสนุนแผนประชุมสัมพันธ
- ๒) เผยแพร่ข้อมูลการดำเนินงานโดยร่วมมือกับสื่อมวลชนทุกสาขา รวมทั้งองค์กร เครือข่ายทั้งภาครัฐ เอกชนที่เกี่ยวข้อง
- ๓) กำกับติดตามและดูแลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนและการนำแผนไปปฏิบัติ
- ๔) วางแผนประเมินผลการประชุมสัมพันธ
- ๕) ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

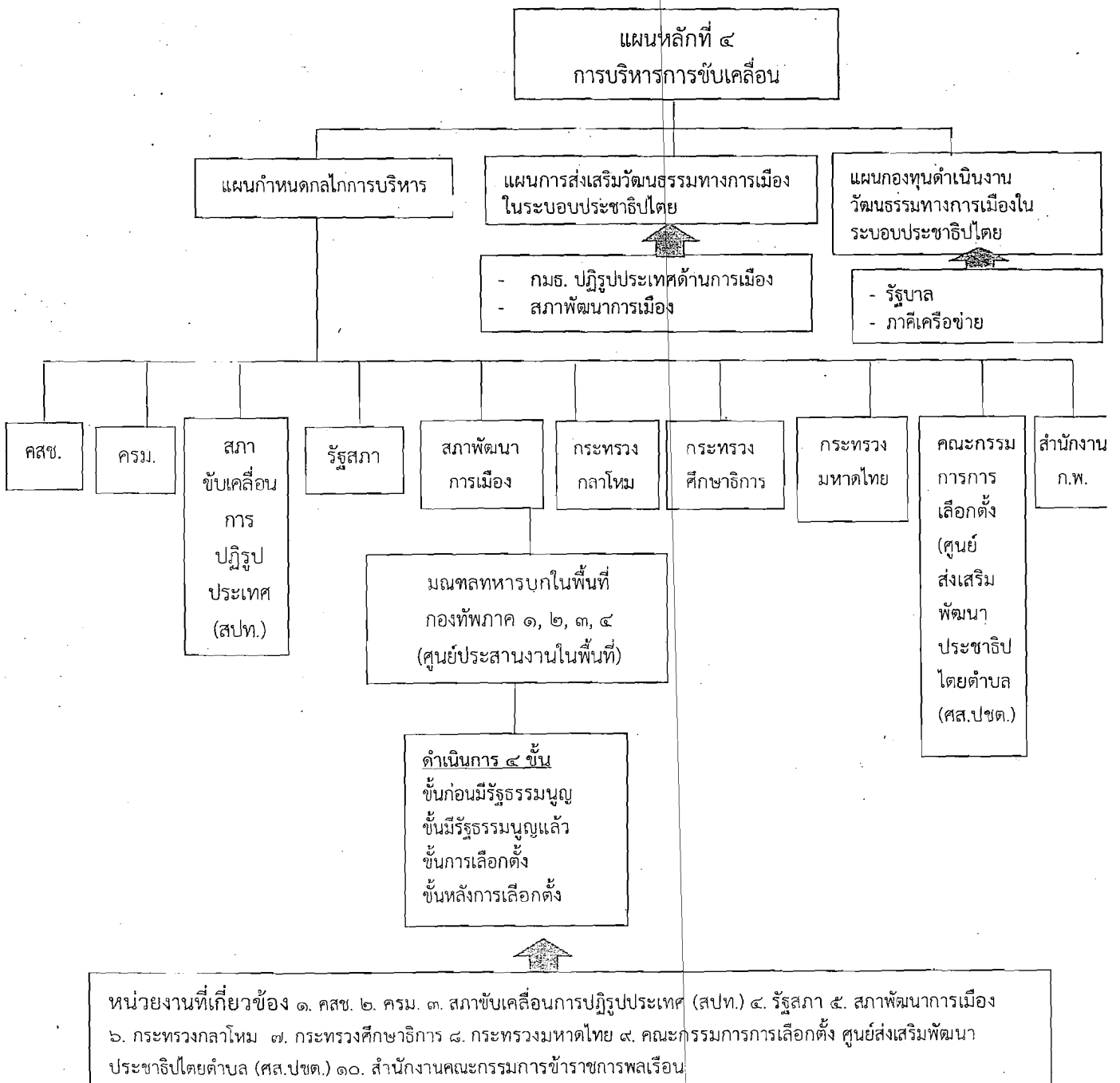
๕.๓.๒ แผนการประชุมสัมพันธ

- ๑) แผนประชุมสัมพันธทั่วไป ประกอบด้วย
  - (๑) โครงการเสริมสร้างความตื่นตัวด้านวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เช่น โครงการสร้างภาพยนตร์ โครงการประกวดวัฒนธรรมทางการเมืองของท้องถิ่น โครงการประกวดวิธีการสร้างเครือข่ายวัฒนธรรมประชาธิปไตย ฯลฯ
  - (๒) โครงการจัดทำเว็บไซต์
  - (๓) โครงการอื่น ๆ ที่มีความเหมาะสม
- ๒) แผนประชุมสัมพันธประชาชนกลุ่มที่ไม่สนใจการเมือง

- ๓) ชั้นการปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์
  - ชั้นก่อนมีรัฐธรรมนูญ
  - ชั้นมีรัฐธรรมนูญแล้ว
  - ชั้นการเลือกตั้ง
  - ชั้นหลังการเลือกตั้ง

๕.๓.๓ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา สถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของรัฐ สำนักสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา คณะกรรมการการเลือกตั้ง สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน และสื่อ

๕.๔ แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน

๕.๔.๑ แผนกำหนดกลไกการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลสัมฤทธิ์ตาม วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ ที่วางไว้จึงได้กำหนดระบบและกลไกการบริหารแผนแม่บท ดังนี้

๑) รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานให้เป็นงบประมาณของรัฐสภา
๒) ให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) จัดทำแนวทางการปฏิรูป สภาพัฒนาการเมือง เพื่อรองรับการดำเนินการเกี่ยวกับการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองและร่วมมือกับ สภาพัฒนาการเมืองในการขับเคลื่อนการปฏิรูปวัฒนธรรมทางการเมืองตามแผนแม่บท

๓) ในการปฏิรูปสภาพัฒนาการเมือง ขอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปและ พัฒนาการเมือง โดยมีลักษณะเป็นกรรมการชุดพิเศษ จำนวนไม่เกิน ๓๕ คน มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิรูป การกำกับดูแล กำหนดนโยบาย การประเมินผล การปฏิบัติตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริม วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเป็นศูนย์กลาง การบริหารงานการขับเคลื่อนกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

๔) กระทรวงกลาโหม

(๑) กองทัพบกร่วมกับสภาพัฒนาการเมืองจัดตั้งศูนย์บริหารการขับเคลื่อน และจัดตั้งศูนย์ประสานการปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบของ มณฑลทหารบก สนับสนุนการดำเนินงานตามที่ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและสภาพัฒนาการเมืองร้องขอ

(๒) สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ให้การสนับสนุนการดำเนินงาน

๕) คณะกรรมการการเลือกตั้งสนับสนุนการดำเนินงานของสภาขับเคลื่อนการ ปฏิรูปประเทศ สภาพัฒนาการเมือง และกองทัพบก รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ประสานการ ปฏิบัติงานในพื้นที่รับผิดชอบของมณฑลทหารบก ตามที่ได้รับการร้องขอ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้ จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล (ศส.ปชต.) แล้ว ๑,๕๒๔ ศูนย์ (ตามแผน ๗,๔๒๔ ตำบล ภายใน เดือนมีนาคม ๒๕๕๙) ประกอบด้วย

ภาคเหนือ ตั้งแล้ว ๔๐๕ ตำบล (แผนจัดตั้ง ๑,๔๙๒ ตำบล)

ภาคอีสาน ตั้งแล้ว ๖๓๙ ตำบล (แผนจัดตั้ง ๒,๖๗๘ ตำบล)

ภาคกลาง ตั้งแล้ว ๑๘๐ ตำบล (แผนจัดตั้ง ๑,๐๐๕ ตำบล)

ภาคตะวันตก ตั้งแล้ว ๑๓๔ ตำบล (แผนจัดตั้ง ๙๑๘ ตำบล)

ภาคใต้ ตั้งแล้ว ๑๖๖ ตำบล (แผนจัดตั้ง ๑,๑๓๑ ตำบล)

๖) กระทรวงมหาดไทย

(๑) กรมการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยสนับสนุน การดำเนินงานของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและสภาพัฒนาการเมือง

(๒) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สนับสนุนการดำเนินงานของ สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศและสภาพัฒนาการเมือง

๗) ชั้นในการขับเคลื่อนให้ทุกหน่วยงานใช้ชั้น ๔ ชั้น ดังนี้

ชั้นก่อนมีรัฐธรรมนูญ

ชั้นมีรัฐธรรมนูญแล้ว

ชั้นการเลือกตั้ง

ชั้นหลังการเลือกตั้ง

๘) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่ระบุในแผนหลักที่ ๑ แผนหลักที่ ๒ แผนหลักที่ ๓ และแผนหลักที่ ๔ ร่วมกันจัดทำแผนงานโครงการรองรับการดำเนินงานในแต่ละแผนหลัก และส่งแผนงานที่สมบูรณ์ให้คณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) คณะรัฐมนตรี (ครม.) สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) เพื่อของบประมาณต่อรัฐสภาในการดำเนินงานต่อไป

ในกรณีที่สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) สันวาระลงให้สภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานรองรับภารกิจของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศต่อไป

๕.๔.๒ แผนการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ให้จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปและพัฒนาการเมืองเพื่อปฏิบัติงานในทันทีให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลา ๓ ปี

๕.๔.๓ แผนกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์เกิดจากกระบวนการอบรมหล่อหลอมกลุ่มเกลตาทางสังคมที่กระทำต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน และเป็นนโยบายสาธารณะที่สำคัญในการสร้างชาติ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่พึงประสงค์ต้องเป็นการรณรงค์ระดับชาติอย่างต่อเนื่อง สถาบันการศึกษาทุกระดับ ต้องขับเคลื่อนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนกว่าจะกลายเป็นลักษณะนิสัยของคนไทย

การที่ผู้นำของไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันไม่ให้ความสำคัญกับการสร้างค่านิยมที่พึงประสงค์ จึงทำให้การสร้างชาติของไทยต้องติดหลุมโคลนอยู่ในขณะนี้ เราขาดค่านิยมที่พึงประสงค์ร่วมกันของคนในชาติ ทำให้ชาติไม่มีพลังในการขับเคลื่อน ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่องจึงต้องมีกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองโดยมีแนวทางการจัดหางบประมาณดำเนินงานดังนี้

๑) งบประมาณจากรัฐบาล

๒) มาตรการภาษีเพื่อสนับสนุนจากผู้มีความประสงค์มอบเงินให้แก่ กองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมือง โดยสามารถแสดงความจำนงได้ ในแบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา หรือ มงด. ๙๐ หรือ มงด. ๙๑

๓) งบประมาณจากภาคีเครือข่าย

๕.๔.๔ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) แผนกำหนดกลไกการบริหาร มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐสภา คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปด้านการเมือง สภาพัฒนาการเมือง กระทรวงกลาโหม สำนักงานข้าราชการพลเรือน กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงมหาดไทย

๒) แผนการส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาพัฒนาการเมือง

๓) แผนกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น รัฐบาล ภาคีเครือข่าย

๖. กำหนดเวลาการปฏิรูป (ตามแผนการปฏิรูปข้อ ๓)

๖.๑ แผนการให้การศึกษา เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ช่วงระยะเวลาขับเคลื่อนเริ่มตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๖.๒ แผนการสร้างนักการเมืองที่ดีและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ช่วงระยะเวลาขับเคลื่อนตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๖.๓ แผนการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ช่วงระยะเวลาขับเคลื่อนตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๖.๔ แผนการบริหารจัดการการขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ช่วงระยะเวลาขับเคลื่อนตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

๗. แหล่งที่มาของงบประมาณ

๗.๑ รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณ

๗.๒ กองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๗.๓ ภาครัฐเครือข่าย

๗.๔ การบริจาคของประชาชนทั่วไป

๗.๕ งบประมาณของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๘. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

๘.๑ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

๘.๒ คณะรัฐมนตรี

๘.๓ รัฐสภา

๑) สำนักสารสนเทศ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒) สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

๓) สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา

๘.๔ กระทรวงศึกษาธิการ

๑) คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒) คณะกรรมการอุดมศึกษา

๓) คณะกรรมการอาชีวศึกษา

๔) คณะกรรมการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

๘.๕ กระทรวงกลาโหม

๘.๖ กระทรวงมหาดไทย

๑) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๒) กรมการปกครอง

๘.๗ คณะกรรมการการเลือกตั้ง (ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล (ศส.ปชต.))

๘.๘ สถาบันพระปกเกล้า

๘.๘ สถาปนากการเมือง

๘.๑๐ สำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๘.๑๑ ที่ประชุมอธิการบดีแห่งประเทศไทย

๘.๑๒ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน

๘.๑๓ สภาองค์กรชุมชน (พอช.)

๘.๑๔ เครือข่ายประชาสังคมจังหวัด (คปจ.)

๘.๑๕ สถานีโทรทัศน์และวิทยุกระจายเสียงของรัฐ

๘.๑๖ สถานีวิทยุกระจายเสียงชุมชน

๘.๑๗ สื่อสารมวลชน

๘.๑๘ คณะทำงานร่างหลักสูตรการเรียนการสอนในสถานศึกษา

๙. ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองจึงขอเสนอแนะ ดังนี้

๙.๑ ให้รัฐบาลกำหนดการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองตามรายงานนี้เป็นวาระแห่งชาติ

๙.๒ ให้รัฐบาลกำหนดเป็นนโยบายโดยมีมติคณะรัฐมนตรีให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนหลักที่ ๑ - ๔ รวมทั้งการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองออกบังคับใช้ ทั้งนี้ หากให้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว ขอให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ มีคำสั่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มาตรา ๔๔ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามแผนหลักที่ ๑ - ๔

๙.๓ ให้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัติสถาปนากการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๙.๔ เพื่อให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสัมฤทธิ์ผลตามรายงานนี้ คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จะดำเนินการจัดทำโครงการนำร่อง อาทิ

๑) จัดทำร่างหลักสูตรการศึกษาด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมการเมืองที่ดีและถูกต้อง โดยให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ

๒) จัดโครงการฝึกอบรมวิทยากรอาสาสมัครจากมหาวิทยาลัยและหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ คน เพื่อซักซ้อมความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ

๓) โครงการจัดสัมมนา เรื่อง “ความเป็นประชาธิปไตยของพุทธศาสนา” เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานด้านประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเป็นประชาธิปไตย

๔) จัดโครงการฝึกอบรม ๒ โครงการ ได้แก่

- โครงการฝึกอบรมนักเรียนอายุ ๑๕ - ๑๗ ปี จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑลโดยดำเนินการร่วมกับกรุงเทพมหานคร

- โครงการฝึกอบรมเด็กมุสลิมโดยดำเนินการร่วมกับมูลนิธิศูนย์อิสลามแห่งประเทศไทย

เป็นต้น

๕) ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
ในระบอบประชาธิปไตย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ต่อรายงานของคณะกรรมการจัดการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ในการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙
วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙

สรุปความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ต่อรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
ในการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙
วันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙

ในการประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๒๕/๒๕๕๙ เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๙ ได้มีการพิจารณารายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ที่คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเสนอ ซึ่งมีความเห็นและข้อเสนอแนะของสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศสรุปสาระสำคัญในแต่ละประเด็น ดังนี้

๑. การเปลี่ยนแปลงหรือสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

๑.๑ การเปลี่ยนแปลงหรือสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะได้ผลดีควรต้องดำเนินการในกลุ่มคนที่มีอายุ ๓๐ - ๔๐ ปี ขึ้นไป

๑.๒ การเปลี่ยนแปลงควรต้องเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น คือ การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่การปกครองระดับชาติ โดยองค์กรที่มีอำนาจกำกับ ดูแล หรืออำนาจตรวจสอบความโปร่งใสของการเมืองระดับท้องถิ่นมีความสำคัญมาก ควรต้องปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่า การคอร์รัปชันเป็นสาเหตุของความยากจน

๑.๓ คำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” สำหรับคนชนบทหรือคนบางกลุ่มที่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการเมือง การปกครอง อาจจะทำให้เกิดความไม่ชัดเจน ควรใช้คำว่า “ศีลธรรม” ซึ่งเป็นรากฐานของประชาธิปไตยและการดำเนินชีวิตของคนไทย

๑.๔ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ควรมุ่งที่ประชาชนเป็นหลัก ไม่ใช่ชนักการเมืองที่เป็นปัญหาปลายเหตุ และจะต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

๒. การเมืองภาคพลเมือง

- การเมืองภาคพลเมือง ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเชื่อมโยงทุกส่วน ทุกองค์กร ทุกกลุ่ม มีความสัมพันธ์กับท้องถิ่น ท้องที่ และหน่วยงานในพื้นที่เป็นสภาองค์กรชุมชน โครงการต่าง ๆ ที่ออกมาจากรัฐบาล หน่วยงานของรัฐให้เกิดความต่อเนื่องและเกิดผลสัมฤทธิ์จนเป็นวัฒนธรรมทางการเมือง ดังนั้น การเมืองจะเกิดความเข้มแข็งได้ควรต้องมีพื้นที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๓. มาตรการควบคุม

๓.๑ ควรให้ความสำคัญเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในเรื่องการพิจารณาบุคคลที่อยู่ในฐานะที่เป็นภัยคุกคามของชาติบ้านเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย

๓.๒ ควรตัดสิทธิทางการเมืองสำหรับนักการเมืองที่ฉ้อฉลและทุจริต ไม่ให้กลับเข้ามาเป็นผู้แทนของประชาชนได้อีก

๓.๓ ควรกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครที่จะเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยต้องไม่เคยถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งมาก่อน

๓.๔ ควรมีศาลคดีทุจริต โดยเฉพาะคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายและประชาชนมีสิทธิฟ้อง ได้โดยตรง เพื่อให้เกิดผลทางคดีโดยเร็ว

๔. การจัดการศึกษาหรือการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

๔.๑ การจัดการฝึกอบรมให้แก่นักการเมือง ควรมีหลักสูตรที่มุ่งหวังพัฒนาประชาธิปไตย และจิตสำนึกของนักการเมือง โดยต้องไม่มีการจัดการศึกษาให้เกิดความฟุ้งเฟ้อ หรือกลายเป็นการสร้าง เครือข่ายที่นำไปสู่ระบบอุปถัมภ์

๔.๒ ขณะนี้มีศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยและการเลือกตั้งตำบล (ศส.ปชต.) โดยมีหน้าที่ หลักในการสร้างประชาธิปไตยและวัฒนธรรมทางการเมืองให้กับประชาชนในทุกชุมชน ปัจจุบันศูนย์ดังกล่าว ยังคงมีอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น แต่ควรจะมีการจัดตั้งทั่วประเทศภายในปีนี้ จึงควรให้มีการ ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อจัดทำหลักสูตรการศึกษา โดยนำเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี ให้กับประชาชนบรรจุไว้ในหลักสูตรด้วย เพื่อให้เกิดกระบวนการในการเผยแพร่วัฒนธรรมทางการเมือง สู่ประชาชน

๔.๓ การกำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ผู้สมัคร รับเลือกตั้งและผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง ควรต้องผ่านการฝึกอบรมตามหลักสูตรสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

๕. การสนับสนุนการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

๕.๑ ควรมีมาตรการภาษีที่จะนำมาใช้เพื่อสนับสนุนการมีกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรม ทางการเมือง

๕.๒ ควรผลักดันในคณะกรรมการประสานงาน ๓ ฝ่าย ให้รับเอาเรื่องการเสริมสร้าง วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้เป็นวาระแห่งชาติ และเร่งดำเนินการในระยะเวลาที่เหลือ ของรัฐบาลชุดนี้ ก่อนจะมีการเลือกตั้งและมีรัฐบาลใหม่ รวมทั้งระยะเวลาเปลี่ยนผ่านอีก ๕ ปี ให้มีการ สนับสนุนให้นำเรื่องการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไปบรรจุไว้ในแผน ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้วย

รายชื่อสมาชิกสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่อภิปราย

๑. พลเอก เลิศรัตน์ รัตนวานิช
๒. นายสุวัฒน์ จิราพันธุ์
๓. นายคำคุณ สีทธิสมาน
๔. นายต่อพงศ์ เสลานนท์
๕. พลตำรวจเอก เรืองศักดิ์ จริตเอก
๖. นายกษิต์เดชธนทัต เสกขุนทด
๗. พลอากาศตรี เฉลิมชัย เครื่องาม
๘. พลตำรวจโท อำนวย นิ้มมะโน
๙. นายกิตติ กิตติโชควัฒนา
๑๐. พลตำรวจโท สุวิระ ทรงเมตตา

ภาคผนวก ข

ตารางรายงานของคณะกรรมการข้าราชการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

รายงานของคณะกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลา การปฏิรูป	แหล่งที่มาของ งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือร่าง พรบ. (ถ้ามี)
การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษ เพื่อให้เกิด วัฒนธรรมทาง การเมืองที่ยั่งยืน	๑. จัดทำหลักสูตร การศึกษาสร้างประชาชน วัฒนธรรมประชาธิปไตย ๒. สร้างวิทยากร วัฒนธรรมประชาธิปไตย หลักสูตรเร่งรัดและ หลักสูตรมาตรฐาน ๓. จัดวิทยากรลงพื้นที่ ให้ความรู้วัฒนธรรม ประชาธิปไตยหลักสูตร เร่งรัด	ตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป	๑. รัฐบาลสนับสนุน งบประมาณ ๒. กองทุน ดำเนินงานวัฒนธรรม ทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย ๓. ภาคีเครือข่าย ๔. การบริจาคของ ประชาชน	๑. กระทรวงศึกษาธิการ (คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน, คณะกรรมการอุดมศึกษา, คณะกรรมการอาชีวศึกษา, คณะกรรมการสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและ การศึกษตามอัธยาศัย) ๒. ที่ประชุมอธิการบดีแห่ง ประเทศไทย ๓. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ๔. สถาบันพระปกเกล้า ๕. สภาพัฒนาการเมือง ๖. ภาคประชาชน ๗. สื่อสารมวลชน ๘. สำนักงานสภาพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ๙. สำนักงานคณะกรรมการ ข้าราชการพลเรือน	๑. ให้รัฐบาล กำหนดการปฏิรูปการ เสริมสร้างวัฒนธรรมทาง การเมืองตามรายงานนี้ เป็นวาระแห่งชาติ ๒. ให้รัฐบาลกำหนด เป็นนโยบายโดยมีมติ คณะรัฐมนตรีให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการตามแผนหลัก ที่ ๑ - ๔ รวมทั้งการตรา	

เรื่อง	แผนการปฏิบัติงาน	วิธีการปฏิบัติงาน	กำหนดเวลา การปฏิรูป	แหล่งที่มาของ งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือร่าง พรบ. (ถ้ามี)
	<p>แผนหลักที่ ๒ การสร้าง นิกการเมืองที่ดี และภาคมีส่วนร่วม ของภาคประชาชน</p>	<p>๑. สร้างนิกการเมืองที่ดี ๑.๑ โครงการหลักสูตร อบรมเยาวชนนิกการเมือง ๑.๒ โครงการหลักสูตร อบรมผู้ที่เป็นนิกการเมือง ๑.๓ โครงการหลักสูตร อบรมผู้ที่จะสมัครเป็น นิกการเมือง องค์การอิสระ และผู้สนใจการเมือง โดย จัดเป็นหลักสูตรสั้นๆ ระยะ ๑-๒ เดือน</p> <p>๒. การมีส่วนร่วมของ</p>	<p>ตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป</p>	<p>๑. รัฐบาลสนับสนุน งบประมาณ ๒. กองทุน ดำเนินงานวัฒนธรรม ทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตย ๓. ภาครัฐช่วย ๔. การบริจาคของ ประชาชนทั่วไป</p>	<p>๑. สภาพัฒนาการเมือง ๒. สภาองค์กรชุมชน ๓. เครือข่ายประชาสังคม จังหวัด จันทบุรี ๔. คณะกรรมการการ เลือกตั้ง ๕. กระทรวงมหาดไทย (กรม ส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น, กรมการปกครอง)</p>	<p>คำสั่งตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) ๒๕๕๗ พหุศาสตร์ราช ๒๕๕๗ มาตรา ๕๔ ให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ตามแผนหลักที่ ๑ - ๔ ๓. ให้มีการแก้ไข ปรับปรุงพระราชบัญญัติ สภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ เพื่อให้ สอดคล้องกับแผนการ ปฏิรูปการเสริมสร้าง วัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ๔. เพื่อให้การขับเคลื่อน การปฏิรูปการเสริมสร้าง วัฒนธรรมทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย สัมฤทธิ์ผลตามรายงานนี้</p>	

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลา การปฏิรูป	แหล่งที่มาของ งบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือร่าง พรบ. (ถ้ามี)
	แผนหลักที่ ๓ การ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกิด วัฒนธรรมทาง การเมืองที่ยั่งยืน	๑. จัดตั้งคณะทำงาน ประชาสัมพันธ์ ๒. จัดทำแผนการ ประชาสัมพันธ์ ๒.๑ ประชาสัมพันธ์ ทั่วไป ๒.๒ ประชาสัมพันธ์ ประชาชนกลุ่มที่ไม่สนใจ การเมือง ๒.๓ ขั้นตอนการ ปฏิบัติงานประชาสัมพันธ์ - ชั้นก่อนมี รัฐธรรมนูญ - ชั้นมีรัฐธรรมนูญแล้ว - ชั้นการเลือกตั้ง - ชั้นหลังการเลือกตั้ง	ตั้งแต่เดือน มิถุนายน ๒๕๕๕ เป็นต้นไป	๑. รัฐบาลสนับสนุน งบประมาณ ๒. กองทุนดำเนินงาน วัฒนธรรมทาง การเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย ๓. ภาคีเครือข่าย ๔. การบริจาคของ ประชาชน	๑. สถาบันวิทยุกระจายเสียง และวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา ๒. สถาบันโทรทัศน์และ วิทยุกระจายเสียงของรัฐ ๓. คณะกรรมการการเลือกตั้ง ๔. สถาบันวิทยุกระจายเสียง ชุมชน ๕. สื่อ	คณะกรรมการ ขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศด้านการเมืองจะ ดำเนินการจัดทำ โครงการนำร่อง อาทิเช่น ๑) จัดทำร่าง หลักสูตรการศึกษาด้าน การเสริมสร้างวัฒนธรรม การเมืองที่ดีและถูกต้อง โดยให้มีการประชุมเชิง ปฏิบัติการ ๒) จัดโครงการ ฝึกอบรมวิทยากร อาสาสมัครจาก มหาวิทยาลัยและ หน่วยงานต่าง ๆ จำนวน ประมาณ ๑๐๐ - ๒๐๐ คน เพื่อชักชวนความ เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร การศึกษาเพื่อสร้าง	

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาการปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือร่าง พรบ. (ถ้ามี)
	<p>แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน</p>	<p>๑. กำหนดกลไกการบริหาร ๒. การส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบราชการ ๓. จัดตั้งกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบราชการ</p>	<p>ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๕๕๙ เป็นต้นไป</p>	<p>๑. รัฐบาลสนับสนุนงบประมาณ ๒. กองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบราชการ ๓. ภาคีเครือข่าย ๔. การบริจาคของประชาชน</p>	<p>๑. คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ๒. คณะรัฐมนตรี ๓. สถาบันเลื่อนการปฏิรูปประเทศ ๔. รัฐสภา ๕. สภาพัฒนาการเมือง ๖. กระทรวงกลาโหม ๗. กระทรวงศึกษาธิการ ๘. กระทรวงมหาดไทย ๙. คณะกรรมการเลือกตั้ง (ศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตยตำบล) (คส.บชต.) ๑๐. สำนักงาน ก.พ.</p>	<p>วิทยาการให้ความรู้แก่กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ๓) โครงการจัดสัมมนา เรื่อง “ความเป็นประชาธิปไตยของพุทธศาสนา” เพื่อให้ทราบถึงพื้นฐานด้านประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเป็นประชาธิปไตย ๔) จัดโครงการฝึกอบรม ๒ โครงการ ได้แก่ - โครงการฝึกอบรมนักเรียนอายุ ๑๕ - ๑๗ ปี จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลโดยดำเนินการร่วมกับกรุงเทพมหานคร - โครงการฝึกอบรมเด็กมุสลิมโดยดำเนินการร่วมกับมูลนิธิศูนย์</p>	

เรื่อง	แผนการปฏิรูป	วิธีการปฏิรูป	กำหนดเวลาการปฏิรูป	แหล่งที่มาของงบประมาณ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ข้อเสนอแนะ	ร่าง พรบ. หรือร่าง พรบ. (ถ้ามี)
						<p>อิสลามแห่งประเทศไทย เป็นต้น</p> <p>๕. คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ดำเนินการจัดพิมพ์หนังสือคู่มือที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบบอบประชาชนไทย</p>	

ภาคผนวก ค

รายนาม

๑. คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
๒. คณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรม
ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
๓. ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้าง
วัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ประธานกรรมการ
๒. นายกษิต ภิรมย์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก ฐิติวัฒน์ กำลั้งเอก	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสังคีต พิริยะรังสรรค์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายสุชน ซาลีเครือ	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา	โฆษกกรรมการ
๘. นายวันชัย สอนศิริ	โฆษกกรรมการ
๙. นายคำคุณ สิริธิตสมาน	กรรมการ
๑๐. นายดำรงค์ พิเดช	กรรมการ
๑๑. พลตำรวจโท ตรีทศ รณฤทธิวิชัย	กรรมการ
๑๒. พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	กรรมการ
๑๓. นายนิกร จำนง	กรรมการ
๑๔. พลโท วรार्ห บัญญะสิทธิ์	กรรมการ
๑๕. พลเอก วิเชียร ศิริสุนทร	กรรมการ
๑๖. นายวิทยา แก้วภราดัย	กรรมการ
๑๗. นายสมพงษ์ สระกวี	กรรมการ
๑๘. นายอรุณ จิระชวาลา	กรรมการ
๑๙. พันตรี อาณันย์ วัชโรทัย	กรรมการ
๒๐. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	เลขานุการกรรมการ
๒๑. นางนรรตน์ พิมเสน	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

คณะอนุกรรมการวิชาการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง
ในระบบอบประชาธิปไตย

๑. นายกษิต ภิรมย์	ประธานอนุกรรมการ
๒. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษาและอนุกรรมการวิชาการ
๓. พลเอก ธิติวัฒน์ กำดั่งเอก	อนุกรรมการวิชาการ
๔. นายนิกร จำนง	อนุกรรมการวิชาการ
๕. นายสมพงษ์ สระกวี	อนุกรรมการวิชาการ
๖. นางนรรัตน์ พิมเสน	อนุกรรมการวิชาการ
๗. นายคำคุณ สิริธีสมาน	อนุกรรมการวิชาการ
๘. พลโท วราห์ บุญญะสิทธิ์	อนุกรรมการวิชาการ
๙. รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ คงสม	อนุกรรมการวิชาการ
๑๐. รองศาสตราจารย์ วุฒิสาร ต้นไชย	อนุกรรมการวิชาการ
๑๑. นายกมล รอดคล้าย	อนุกรรมการวิชาการ
๑๒. นายดำรง เกตุรา	อนุกรรมการวิชาการ
๑๓. นางสุทธิณี เมธีประภา	อนุกรรมการวิชาการ
๑๔. นายอาทิตย์ศักดิ์ จอมสืบวิสิฐ	อนุกรรมการวิชาการ
๑๕. พลตรี เกิงศักดิ์ เครือหงส์	เลขาธิการอนุกรรมการวิชาการ

ที่ปรึกษาประจำคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเสริมสร้าง
วัฒนธรรมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย

-
๑. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา
  ๒. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ
  ๓. พันตำรวจเอก จรุงวิทย์ ภุมมา
  ๔. นางสาวทิพภานิดา ปาลกะวงศ์
  ๕. นายเป็นไท วิมุกตายน
  ๖. นายขจรพัฒน์ ชัยประภา
  ๗. นายสุกฤษฎ์ชัย ชีระเริงฤทธิ์
  ๘. นางสาวศิริภา อินทวิเชียร
  ๙. นางสาวเพ็ญศรี พัทธวิวัฒน์ศิริ
  ๑๐. นางพรรณนิภา เสริมศรี
  ๑๑. ว่าที่ร้อยตรี สัมพันธ์ แสงคำเลิศ
-